

Es Busqueret

Divulgació naturalística de les Illes Balears

Número 45
Març 2018

Un racó per descobrir
**El Prat de
Son Bou**

Viatge
Islàndia

Actualitat

**Vuit gavines
on aniran?**

Sa Cantera

Réflex FF, f/16.0, 22.0 mm, 30", 100 ISO

Fotografia feta entre Cala Mesquida i Cala Torta, a prop del lloc conegut com Sa Cantera, segurament fruit de l'enderrocament d'alguna cavitat costanera, com moltes de les que ens trobam al litoral de la nostra Illa.

Vaig utilitzar un filtre degradat invers i un neutre de 3 aturades per allargar l'exposició, per poder compensar les ombres produïdes pel contrallum. Unes flors de Fonoll Mari al primer pla, cerquen donar profunditat a l'escena i també, com no, una pinzellada de color.

No som cap especialista en coneixements científics, sols la contemplació de les imatges que ens envolten me fan comprendre la importància de cuidar i preservar la natura i donar gracies a alguns avantpassats per guardar-me un bocí d'aquest paradís.

Els matins, quant molta vida comença, les llums tenen un aire especial i es pot sentir el silenci i la frescor de l'alborada. És aquest moment el que més m'agrada per viure dins la natura. Les imatges que sol transmetre intenten compartir aquests moments.

Joan Pons Gual

Campanet 1964. Malgrat la meva infantesa va compartir la vida a Ciutat amb el meu poble (on el meu nom és Joan Guixa), vaig créixer al Raiguer, mirant la Serra de Tramuntana, mirant les crestes del Tomir i el Puig des Ca amb la força de les Ufanes i per tant d'esquena al Mar. La meva primera reflex (2007), ja va esser digital i això em va permetre anar aprenent a poc a poc les nocions bàsiques per començar a fotografiar. Som dels que creuen que gràcies a la revolució digital, molta de gent pot gaudir del moment de captar imatges. Gràcies a la gent que m'envolta vaig descobrir la llibertat de la costa de la nostra illa, tot un món nou per a mi. Les meves imatges, a més de voler transmetre les sensacions també volen esser un missatge de crida per compartir la necessitat de compromís amb preservar la natura. Esper que les meves fotografies ajudin a conscienciar del que tenim i fomentar la necessitat de cuidar la natura que ens envolta.

Sumari

2	A través de l'objectiu Sa Cantera per Joan Pons Gual coordina Xavier Mas	28	Un racó per descobrir El Prat de Son Bou per Raül Escandell
4	Editorial	33	Col·labora Projecte cabots
5	Notícies del món per Maite Serra-Franco	34	El cel també és seu Ratapinyada comuna per Gemma Carrasco i David García
8	Actualitat Vuit gavines. On aniran? per Per José Manuel Igual i Giacomo Tavecchia	38	Identificació Girapedres per Cristina Fiol dibuixos de Cati Artigues
16	Naturalisme On van les aus quan hi ha un huracà? per Steve Nicoll	40	Es Busqueret se'n va de viatge Islàndia per Pere J. Garcias
20	Col·laboració Primera observació de coablava a Mallorca per Josep Manchado	54	Més que ocells Vidalba per Cati Artigues
23	Sabies què... Gegants del passat per Maite Serra-Franco	56	Quadern de camp per Steve Nicoll

Es Busqueret

Divulgació naturalística de les Illes Balears

Número 45 - Publicació gratuïta.
www.esbusqueret.com - ornitologia@gobmallorca.com

GOB - Grup Balear d'Ornitologia
i Defensa de la Naturalesa
Manuel Sanchis Guarner, 10 - 07004 Palma
www.gobmallorca.com - info@gobmallorca.com

Editor
Manuel Suárez

Comitè editorial
Cati Artigues, Cristina Fiol, Maite Serra, Steve Nicoll, Félix de Pablo,
Josepa Rubio.

Revisió lingüística
Sebastià Avellà

Disseny i maquetació
Toni Muñoz

Col·laboren en aquest número:
S. Barrette, Julia Bos, Gemma Carrasco, Patrick Coin, Craig Brelsford, Willian Brusso, Matt Edmonds, Glen Fergus, Joan Florit, Tom Friedel, Frederick William Frohawk, David Garcia, Pere J. Garcias, José Manuel Igual, Chris Jordan, Tom MacKenzie, Josep Manchado, Xavier Mas, Joan Mateu, Ana Payo, Joan Pons, Maties Rebassa, Andrea Schaffer, Vince Smith, Giacomo Tavecchia, Barry Truitt, Duncan Wright, AFONIB, SOM, NOAA:

DL: PM-1937-2004 ISSN: 1889-4275
Prohibida la reproducció no autoritzada, total o parcial, amb finalitat comercial.

Fotografia de portada:
Gavina, *Larus michahellis*
Autor: Maties Rebassa

S'Albufera de Mallorca, llums i ombres en el 30è aniversari del parc natural

El passat gener es compliren 30 anys de la declaració del parc natural de s'Albufera de Mallorca, el primer espai natural protegit de les Illes Balears. Tres dècades que en general hem de qualificar com a molt positives per l'experiència i els resultats assolits, i en les quals s'Albufera ha estat el referent que ha marcat el camí a seguir per la resta d'espais protegits que s'han declarat posteriorment. Des del GOB feim arribar el nostre més sincer agraïment a totes les persones que amb el seu esforç ho han fet possible.

Aprofitant l'efemèride, el passat 17 de febrer s'anunciava l'ampliació del parc en 418 hectàrees, un 25% de la seva superfície actual, incorporant sobre tot la zona humida confrontant amb l'àrea agrària de Sa Pobla, que va quedar fora en el moment de la declaració del parc.

Amb aquesta ampliació s'avança en el camí indicat pel Secretariat de la Convenció sobre Zones Humides d'Importància Internacional (Ramsar), que l'any 2010, en un informe realitzat fonamentalment per evitar la construcció del camp de golf de Son Bosc, va apuntar alguns dels problemes més importants de la zona humida protegida i va instar a la seva solució. Entre ells, la manca de PORN, de PRUG i de zona perifèrica de protecció, els abocaments d'aigües residuals i d'aigua salada, la sobreexplotació hidrica i abús d'agroquímics al seu entorn, i les espècies invasores.

Malauradament hem de dir que 8 anys més tard, llevat d'aquesta iniciativa

d'ampliació del parc, els avanços són escassos i sobre el terreny els efectes de la problemàtica són ara més evidents.

Des del 2011 la direcció del parc natural ha remès diversos informes a la Conselleria de Medi Ambient alertant sobre el greu empitjorament de la qualitat ecològica de la zona humida. El procés d'eutrofització i salinització està generant canvis ambientals molt importants, i assistim a la substitució d'hàbitats i espècies que fins la passada dècada eren dominants i abundants per altres amb menor valor ecològic. Especialment al nord del Gran Canal, el salicorniar guanya espai davant el canyissar, la presència d'espècies com el bec d'alena, el flamenc o l'ànnera blanca és cada any més important, i en canvi fotges i cap blaus han minvat de forma molt evident. La salinització ambiental posa en risc el manteniment de l'hàbitat requerit per algunes de les espècies més valuoses del parc, com la boscarla mostatxuda, l'hortolà de canyet i l'agró roig.

Per part de Medi Ambient s'han anunciat o iniciat algunes intervencions, però consideram que no s'estan impulsant ni amb la potència ni amb la urgència que la situació requereix.

Més enllà de la correcció dels abocaments, l'aprofitament de l'aigua de les Font Ufanes o la lluita contra les carpes, no observam que hi hagi intenció de posar fil a l'agulla per esmenar un important problema de fons de la zona humida: la sobreexplotació i con-

taminació de l'aqüífer que la nodreix. La revisió del Pla Hidrològic, que es tramita en aquests moments, renuncia a establir objectius quantificables i temporalitzats quan a la millora de les condicions hidriques de l'aqüífer de Sa Pobla, tal i com hauria de fer si respectàs les determinacions generals de la Directiva Marc de l'Aigua. Renunciar a fer-ho ens sembla absolutament irresponsable, especialment tenint en compte que la situació afecta una zona humida emparada per la convenció internacional.

L'ampliació del parc natural és una iniciativa sense dubte positiva, i l'aplaudim. Tot i això, ja sabem que és molt més senzill protegir amb un decret que gestionar per mantenir o millorar l'estat de conservació. S'Albufera requereix en aquests moments un pla de recuperació per tal d'abordar amb prou instruments els grans reptes que té al davant. Per la importància de les decisions que s'han de prendre, socials, econòmiques i financeres, cal que aqueix pla impliqui un compromís de govern i no únicament de Medi Ambient. Però ja sabem que precisament la planificació és un dels greus déficits en la gestió dels espais naturals a les Balears. Les decisions de gestió s'adopten sobre la marxa, sense perseguir escenaris a mig i llarg termini. Una estratègia de gestió molt poc madura, que no està a l'alçada dels 30 anys d'experiència acumulada, i amb la que resulta extremadament complicat poder abordar adequadament la conservació de s'Albufera i de la resta d'espais protegits. •

Bec d'alena, *Recurvirostra avosetta*

TONI MUÑOZ

Per **Maite Serra-Franco**

Xoriguers per detectar i controlar al becut vermell a Elx

Investigadors de l'Àrea d'Ecologia del Departament de Biologia Aplicada de la Universitat Miguel Hernández (UMH) d'Elx (Alacant), i estudiants en pràctiques de Ciències Ambientals de la mateixa, han iniciat un estudi enfocat a conèixer l'ecologia de la població de xoriguer (*Falco tinnunculus*) al nucli urbà d'Elx. Els primers resultats d'aquest projecte, al qual col·labora l'Ajuntament d'aquesta localitat, demostren que aquests rapinyaires consumeixen gran quantitat d'insectes, entre els quals es troba regularment el coleòpter invasor becut vermell (*Rhynchophorus ferrugineus*). Aquest fet podria plantejar que el xoriguer podria funcionar com un sistema de control per a aquesta plaga, tot i que encara seran necessaris més estudis a llarg termini per avaluar-ho.

El projecte pretén el monitoreig continuat en el temps i té, entre els seus objectius, el seguiment i la quantificació de la població reproductora d'aquesta espècie dins del nucli urbà del municipi d'Elx. També l'estudi de l'ús de les àrees principals, amb especial interès als palmerars històrics del centre urbà,

Xoriguer, *Falco tinnunculus*

i l'estudi de la dieta i de les preses potencials presents en ells.

Un altre interès d'aquest projecte és emprar el xoriguer com a espècie indicadora de la salut del palmerar, analitzant les concentracions de diferents substàncies a la sang dels xoriguers i poder avaluar així potencials alertes sanitàries.

<http://www.diarioinformacion.com/elche/2017/07/04/cernicalos-detectar-arrinconar-picudo-rojo/1913560.html>

El 90% de les aus marines presenten restes de plàstic al seu interior

Un estudi publicat per l'Organització de Recerca de la Comunitat Científica i Industrial d'Austràlia dona la veu d'alarma sobre un problema derivat de la contaminació humana dels oceans. S'apunta el fet que el 90% de les aus marines han ingerit plàstic alguna vegada, una xifra que arribarà fins al 99% al 2050.

Segons els investigadors, entre 4,8 i 12,7 milions de tones de plàstic acaben als nostres oceans cada any. Si tenim en compte que anualment es produeixen al voltant de 300 milions de tones d'aquest material al món, la quantitat d'escombraries que va a parar al mar és, a les totes, desproporcionada. És impossible saber quina quantitat total de plàstic es troba escampada per tots els oceans a l'actualitat, encara que segons uns primers càlculs, la quantitat d'escombraries contaminants a l'Oceà Pacífic seria equivalent a dues vegades la grandària d'Estat Units.

Les aus, al trobar-se al cim de la cadena alimentària marina són uns bons indicadors d'aquest problema, ja que s'alimenten d'espècies que a la vegada mengen unes altres que també han ingerit aquest nociu material plàstic.

Midway, 2009-2010, Chris Jordan

Threat of plastic pollution to seabirds is global, pervasive, and increasing. Chris Wilcox, Erik Van Sebillle y Britta Denise Hardesty. PNAS. DOI 10.1073/pnas.1502108112

La contaminació passada en les plomes dels ocells

Un equip d'investigadors ha comparat el plomatge de més de 1.300 exemplars d'alosa (Alauda arvensis) i gorrió teulader (Passer domesticus) capturats entre els anys 1880 i 2015. Els més antics, conservats a museus, eren de coloració més fosca perquè les seves plomes estaven plenes de restes de combustió de carbó. És a dir, eren obscures perquè estaven brutes. Això va permetre als investigadors rastrear la quantitat de carbó a l'aire al llarg del temps. Les aus que formaren part de l'estudi muden el plomatge cada any, per tant, el sutge (minúscules partícules que es produeixen per la combustió incompleta del carbó) s'havia anat acumulant sols durant l'any anterior a quan van ser recollides. Els investigadors van veure que l'ennegriment del plomatge

anava en paral·lel al consum de carbó al llarg dels anys. Des dels inicis del segle passat, els teuladers o les aloses que s'anaven incorporant a les col·leccions museístiques presentaven els seus pits cada vegada més negres. Poc després es va produir un dràstic descens de sutge als ocells, ja que el consum de carbó va minvar. La quantitat de sutge repuntà durant la II Guerra Mundial i en la dècada posterior, però des dels anys 60 els ocells van recuperant el seu color blanc original.

El que no poden desvetllar els ocells bruts és quin nivell de contaminació hi havia, ja que el color és un valor relatiu, però els autors d'aquesta recerca ja pensen a quantificar la pol·lució del passat comparant l'ennegriment de les plomes dels exemplars que fa un segle volaven sobre les ciutats industrials americanes o europees amb el dels ocells que avui sobrevolen els cels de Pequín o Nova Delhi.

La contaminación del pasado está escrita en los pájaros https://elpais.com/elpais/2017/10/09/ciencia/1507529646_742858.html

Pardal de 1906 vs pardal de 1996 a Illinoís UC

Aloses de fa un segle vs. aloses actuals UC

Els excrements dels flamencs estimulen la 'neteja' dels aiguamolls

Un equip internacional de científics, liderats per la Universitat de Granada, ha demostrat que el flamenc comú facilita, amb la seva femta i la seva forma de caminar, la depuració microbiana de la matèria orgànica als aiguamolls salins, millorant la qualitat de l'aigua i reduint la càrrega de nitrogen, es a dir, fomentant la "desnitrificació", una funció d'aquests animals desconeguda fins avui.

Els aiguamolls salins són ecosistemes altament productius que actuen com a filtres naturals, mineralitzant la matèria orgànica i reduint la càrrega de nitrogen orgànic que reben. Aquesta funció "depuradora" la realitzen els microorganismes que es troben a la columna d'aigua i als sediments, millorant en general la qualitat de l'aigua i reduint la càrrega de nitrogen. Les aus aquàtiques, en general, i el flamenc en particular, introdueixen nitrogen i fòsfor als aiguamolls quan dipositen els seus excrements i, a més a més, remouen els sediments, estimulant així l'activitat bacteriana i produint efectes en cascada sobre l'abundància de bacteris i virus. Aquest estimul només ocorre durant els anys humits, quan l'abundància de flamencs i el nivell d'aigua de la llacuna és major. Per contra, durant els anys de sequera, les poblacions de flamencs redueixen molt la seva presència.

Flamingos and drought as drivers of nutrients and microbial dynamics in a saline lake. Scientific Reports | 7: 12173 | DOI:10.1038/s41598-017-12462-9

Detecten contaminació dels filtres solars als ous de les aus de Doñana

Els compostos químics dels filtres solars presents a les cremes protectores i a altres productes de cura personal han arribat a detectar-se als ous de les aus silvestres del Parc Nacional de Doñana, segons un estudi liderat per l'Institut de Diagnòstic Ambiental i Estudis de l'Aigua (IDAEA-CSIC).

És la primera vegada que es demostra l'existència d'aquests compostos químics als ous d'ocells. Es tracta d'una troballa rellevant, ja que demostra que el producte està a l'ou, abans que l'ocell s'hagi desenvolupat i s'hagi exposat al medi, i evidencia que és la mare la que li ha transferit el contaminant durant la gestació de l'ou.

Flamencs, *Phoenicopterus roseus*. Andrea Schaffer.

Els científics han analitzat mostres d'ous no fecundats o danyats, recol·lectats entre els anys 2010 i 2012 durant campanyes d'anellament de juvenils duites a terme pels tècnics de l'Estació Biològica de Doñana. Es varen recollir mostres d'ous de diverses espècies d'aus, totes elles residents a Doñana, i de migratòries que visiten anualment l'espai natural protegit.

A totes les mostres es detectaren, o bé els filtres solars originals, que es poden trobar als productes de cura personal, o bé els seus metabòlits, demostrant aquest últim, que una vegada el contaminant ha arribat a l'organisme de la mare, aquesta ho metabolitza i transforma en altres compostos, però no els excreta, o almenys, no totalment.

De la troballa, els investigadors

dedueixen que els filtres solars arriben als ocells a través del tracte gastrointestinal, ingerits amb l'aliment o l'aigua, que els metabolitza i els transfereix a l'ou quan aquest encara s'està formant, abans de la posta. De les mostres analitzades, la cigonya blanca (*Ciconia ciconia*) i l'arpella (*Circus aeruginosus*) són les espècies més afectades.

Els científics han advertit que als últims anys ha augmentat la presència de filtres solars als productes de cura i higiene personal i que ja no estan sols a les cremes solars, sinó també als productes per al cabell, maquillatge, a tèxtils, adhesius, pintures i plàstics. Els treballs previs d'aquests investigadors ja havien revelat la presència de filtres solars i parabens a la placenta de dones gestants i de mamífers marins, així com a la llet materna.

Geospiza fortis (esquerra) i *Geospiza conir* (dreta)

Los filtros solares ya contaminan los huevos de aves amenazadas en Doñana . CECILIO GALDÓN Madrid, 16 NOV. 2017. <http://www.elmundo.es/ciencia-y-salud/ciencia/2017/11/16/5a0c600322601d08108b4664.html>

Una espècie evoluciona en temps real i es converteix en una altra

Un pinsà de Darwin migrant va anar a l'illa de Daphne Major, a l'arxipèlag de Galápagos, i va iniciar un nou llinatge genètic reproduint-se amb un pinsà resident (*Geospiza fortis*). La seqüenciació del genoma del migrant ho va identificar com un mascle *G. conirostris* originari de l'illa Espanyola, que està a més de 100 km de l'illa de Daphne Major. Ja des de la segona generació, el llinatge es va reproduir de forma endògena (entre parents híbrids) i, malgrat la intensa endogàmia, l'encreuament va resultar ser ecològicament exitós. Aquesta nova població de pinsans va ser prou diferent en la seva morfologia (la forma del bec) i en els seus hàbits, a les aus natives, i a més els individus de les dues poblacions no es creuen, pel que pot ser considerada com a una nova espècie. Aquest exemple mostra que l'aïllament reproductiu, que normalment es desenvolupa al llarg de centenars de generacions, es pot establir en només unes poques generacions. •

Lamichhaney, S., Han, F., Webster, M. T., Andersson, L., Grant, B. R., & Grant, P. R. (2017). Rapid hybrid speciation in Darwin's finches. Science, eaa04593.

Vuit gavines. On aniran?

Per José Manuel Igual i Giacomo Tavecchia

La gavina vulgar (*Larus michaellii*) és una espècie d'una fama que supera amb escreix el coneixement que en tenim d'ella. La seva abundància, beneficiada per una estreta interacció amb l'ésser humà, fa d'aquesta espècie una icona familiar i al mateix temps avorrida, fins al punt que han estat protagonistes d'un clàssic del cinema de terror. Aquesta percepció no és sinó conseqüència de la nostra convivència amb un atrevit depredador oportunista de respectable grandària, i amb poblacions que han anat augmentant gràcies a l'aprofitament dels residus generats per l'ésser humà.

Se li atribueixen, justificada o injustificadament, entre d'altres, problemes relacionats amb la conservació d'espècies sobre les quals depreden, problemes de salubritat a zones habitades o molèsties a l'home pel seu comportament, en ocasions una mica descarat. Això passa amb qualsevol espècie sobreabundant que entra en conflicte amb els interessos de la nostra espècie, més sobreabundant encara. No obstant això, en moltes ocasions aquests problemes són magnificats i basats en uns coneixements no contrastats de l'ecologia de l'espècie. Sol passar, de vegades, que l'interès que suscita una espècie és inversament proporcional a la seva abundància i proximitat. És notòria, la seva poca popularitat per a gestors, i fins i tot científics, enfront d'altres espècies bandera, generalment en perill d'extinció, que atreuen més l'atenció del públic i dels apassionats. Ens preocupem, amb raó, de la gestió de les espècies amenaçades, però ens oblidem del paper que exerceixen les espècies super-abundants. I en la gestió de les espècies super-abundants, s'opta gairebé sempre per intentar eliminar indi-

JULIA BOS

vidus sense aprofundir més enllà del que representa solucionar el problema immediat. Està assumit que l'excedent de menjar abundant i previsible que produeix l'ésser humà, sigui en terra, en forma de brossa orgànica, o al mar, en forma de descarts pesquers, augmenta la capacitat de càrrega de l'ecosistema per mantenir grans mides de població de gavines. No obstant això, els sistemes ecològics són dinàmics i, per tant, no sabem què podem esperar quan es produeixen canvis en els recursos sobre una població sobre-abundant.

A Mallorca es va donar aquest cas amb el tancament gradual de l'abocador de Son Reus, a l'hivern 2009-2010. Aquesta mesura suposava per al Grup d'Ecologia de Poblacions, un experiment "natural" per estudiar la dinàmica

de la població de la gran colònia de l'illot de Dragonera. El seguiment l'havíem començat uns pocs anys abans. Els primers resultats, que ja vàrem publicar a Es Busqueret de tardor de 2013, mostren un acusat efecte sobre la població de gavines, amb un notable canvi en la dieta, una disminució de la supervivència, de la condició física individual i una sensible disminució dels seus paràmetres reproductius com la mida de posta i de l'ou, i reflectit tot al final en una disminució de la població. Això demostrava un efecte esperat, a curt termini, del control del menjar accessible sobre l'abundància de gavines o sobre els seus paràmetres reproductors, resultat reflectit a diverses publicacions a revistes científiques (Steingenwald et al. 2015, Payo-Payo et al. 2015, Reial et al. 2017).

ANA PAYO

Però, què li passarà a la població a llarg termini? Després d'aquesta pertorbació, la població de Dragonera tornarà a la mida inicial? Aquesta espècie destaca pel seu oportunisme i, evidentment, cal esperar un reajustament en la seva dinàmica poblacional a partir de la nova capacitat de càrrega existent. De fet, ja es comença a apreciar una tímida recuperació. La mida de l'ou i de la posta dels últims anys s'acosten als valors registrats abans del tancament de l'abocador. No obstant això el nombre de parelles, tot i que ha augmentat una mica, està encara lluny dels valors inicials. La resposta ve donada, d'una banda, en què poden existir nous recursos que siguin explotats, recursos que podrien introduir problemes, com per exemple, l'augment de la presència de les gavines en ambients urbanitzats, o un augment de la depredació local sobre espècies d'interès. Per tant, un aspecte que ens interessa saber és on i què mengen ara?. Com aus marines que són, aniran a dinar al mar majoritàriament o es diversificarà el consum de recursos terrestres com les olives o els insectes? Seguiran menjant residus

orgànics urbans de manera més dispersa? Perquè, òbviament, amb el tancament del seu gran "restaurant", hauríem de ser testimonis d'una ampliació de la zona d'alimentació o / i una diversificació del tipus d'alimentació. Per això és rellevant, i sovint s'oblida, tenir en compte els moviments per trobar menjar ("home range") i la capacitat de dispersió dels individus quan es fa una actuació, sigui aquesta el tancament de l'accés a l'alimentació, o sigui el sacrifici o "culling" d'una part de la població.

Les poblacions són seguides tradicionalment gràcies al marcatge amb anelles de lectura a distància i el retrobament d'individus marcats, per l'estima de la supervivència anual i dels moviments dels individus, treballs que el Grup d'Ecologia de Poblacions de l'IMEDEA porta realitzant a Dragonera des de fa 10 anys. Això, sumat als censos de reproductors i una estima de la productivitat, permet conèixer la dinàmica d'una població i intentar predir la seva trajectòria futura. No obstant això, la baixa probabilitat de trobar un individu marcat, sobretot fora dels seus llocs de cria, limita la informació d'aquesta

espècie sobre la dispersió. Però, el veïl i recent desenvolupament de les tècniques de seguiment remot (ràdio-tracking, emissors satèl·lits, geolocalitzadors i, més recentment, les tècniques GPS-GSM, permet el posicionament remot i precís d'individus equipats amb aquests dispositius. Com a programa pilot, el GEP, amb l'ajuda del Grup Balear d'Ornitologia (GOB), va decidir equipar amb dispositius GPS-GSM, amb bateria solar, algunes gavines adultes. Els emissors GPS-GSM es col·loquen en forma de motxilla amb un arnès de tefló i emeten per telefonia mòbil (GSM) a un servidor on queden registrades les posicions amb precisió GPS a intervals de temps definits. Gràcies a la miniaturització dels components electrònics, els emissors GPS-GSM avui dia pesen menys de 20 grams i resulten innocus per a gavines de 750 a més de 1.100 grams.

El primer objectiu del programa és conèixer les estratègies de moviment, ara que el seu menjar tradicional a l'abocador de Son Reus ja no està disponible. Se sap que la gavina és una espècie generalista, però no obstant

JULIA BOS

això poc sabem del seu comportament individual. Un individu pot ser generalista (avui menja al Mercat de l'Olivar i demà segueix a un pesquer, és a dir, canvia freqüentment d'estratègia d'alimentació), o bé especialista (només menja principalment dels contenidors d'escombraries, mentre que un altre individu està especialitzat a seguir pesquers). D'altra banda, està conèixer el home-range o la capacitat de moure's per trobar menjar. Per exemple, si les que mengen a la ciutat crieu a la ciutat, o si les que crieu a Dragonera són més marines; si la distància de recerca d'aliment és similar o diferent entre individus; o si bé, no hi ha grans límits geogràfics, ni cap especialització. La gestió d'una espècie abundant rarament té en compte aspectes que fan referència a la plasticitat de comportament i capacitat d'adaptació individual. No obstant això aquests aspectes són importants a l'hora de predir la resposta a les accions de maneig que es planegen.

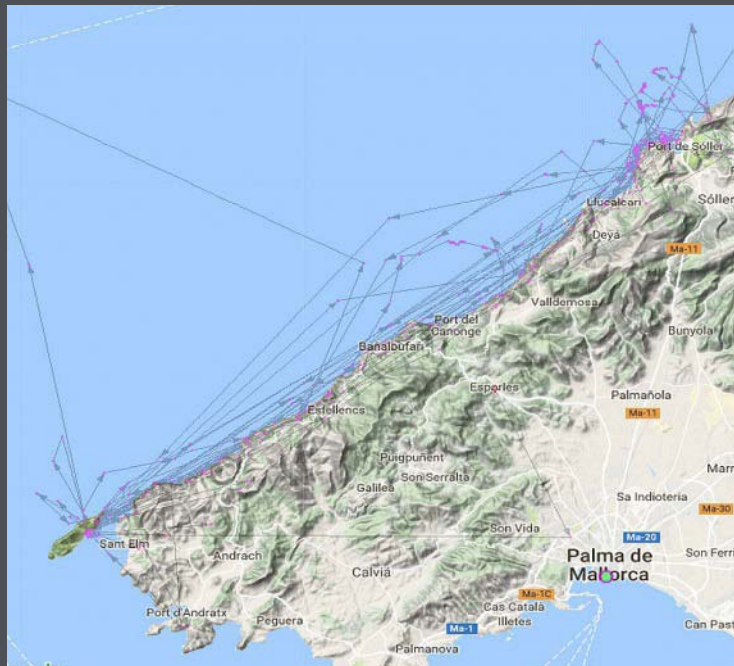
Després de diverses proves, a dia d'avui, tenim funcionant 8 emissors, 4 col·locats a individus capturats a Dragonera i altres 4 a urbans. Els individus de Dragonera varen ser capturats amb les trampes al niu, que utilitzam des de fa anys per anellar adults. Amb els urbans, la cosa es complicava una mica,

perquè havíem de trobar un lloc on fos segur trobar-les i capturar-les, fora dels nius. Triàrem un col·legi de Palma, Son Oliva, on vàrem comprovar que les gavines anaven a cercar les restes dels berenars dels nius, puntuals a l'hora del pati, com rellotges!. Amb esquer, llaços i diversos intents, al final, vàrem poder capturar alguns exemplars.

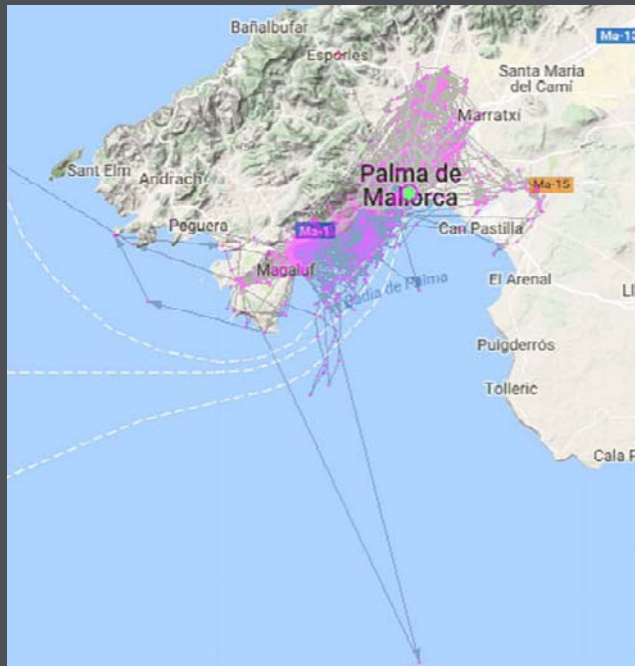
Els resultats fins al moment són provisionals, però el que mostren ja ens sorpren. La primera impressió és que a la població, no hi ha clars patrons de moviment i d'estratègies de farratge. Trobam comportaments individuals especialistes i d'altres generalistes. Hi ha animals que visiten la ciutat, però que també surten a la mar. Altres que es mouen més al llarg de la costa, a llocs poc poblats i menjant bàsicament al mar, també seguint pesquers. I altres segueixen visitant llocs on la brossa orgànica està encara disponible, o just es mouen de la ciutat durant l'època de cria.

L'àrea i distància per trobar menjar durant l'època de cria també és molt variable (fig 1, mapes 1-5). Els exemplars anellats a Dragonera tenen comportaments dispersos: alguns són bastant marins i costaners, menjant associats a pesquers que es mouen entre Palma i

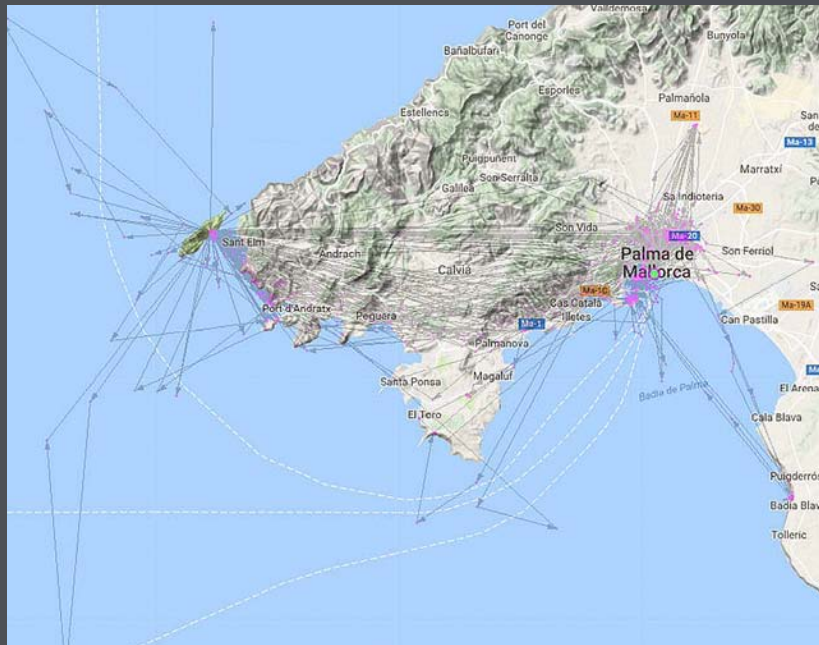
Sóller, mentre altres campen freqüentment per Palma, la badia i l'interior de l'illa. Els individus capturats a Son Oliva han criat a llocs diferents, com Malgrats, Dragonera o la costa de la badia de Palma. Generalment aquests individus visiten amb freqüència la ciutat o l'interior de l'illa per buscar aliment durant l'època de cria, però no de forma exclusiva. Durant l'època de cria, la major part dels individus equipats no s'allunyen gaire de Mallorca, però el que no esperàvem era detectar desplaçaments a Barcelona, al delta de l'Ebre i a l'abocador d'Eivissa, per després tornar al seu niu a Mallorca (mapes 4-5).

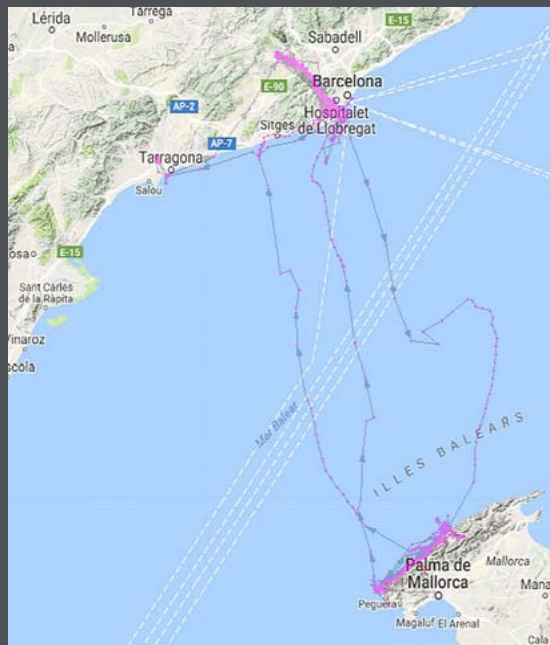
Mapa 1

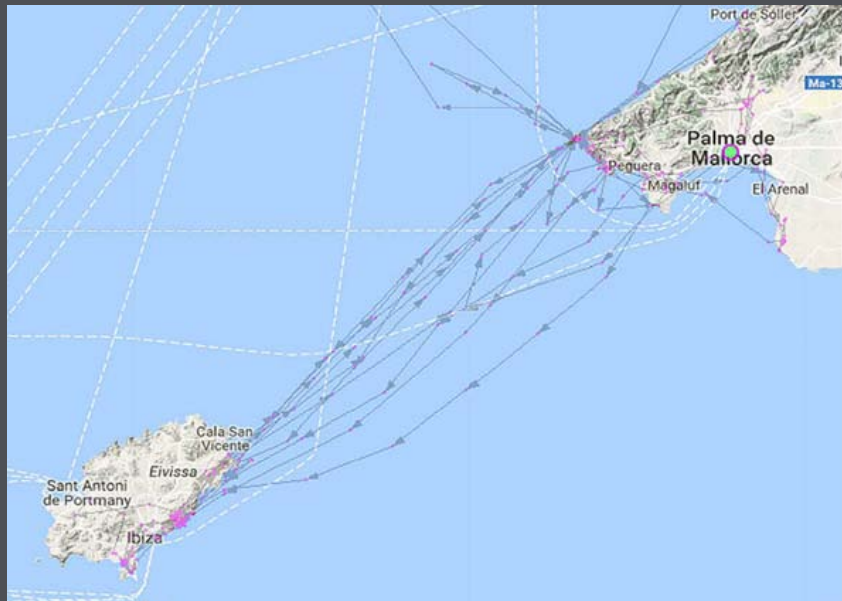
Mapa 2

Mapa 3

Mapa 4

Mapa 5

Figura 1.
Viatges durant el període reproductor

BJÖRN MARTEN PHILIPS

Però la sorpresa més gran la trobam en el comportament post-reproductor. Aquí l'absència de patrons és encara més patent, fins i tot sembla que és independent d'on van ser capturats els individus. Dels 8 individus marcats, pràcticament tots han tingut moviments post-reproductors diferents. Hi ha individus que després de la cria no han sortit de Mallorca, però la majoria es desplacen fora (fig 2, mapes 6-10). Tots travessen la Mediterrània fins a la costa de la Península, però cap a diferents llocs. Un ha remuntat la costa mediterrània cap al Nord, internant-se fins i tot a França; un altre s'ha desplaçat cap al sud, arribant a la Manga del Mar Menor. Una ruta que sembla freqüent és creuar la Península a través de la vall de l'Ebre fins al Cantàbric, cosa que es sospitava gràcies a algunes lectures, però que no estava confirmat fins aleshores. Un cop a la costa basca, no tots fan el mateix: uns es queden a la zona o es mouen cap al nord, entre Baiona i Bordeus. La ruta més llarga l'ha realitzada un dels exemplars capturats a Son Oliva, un animal eminentment urbà durant la primavera, però que a l'estiu, després de creuar per la vall de l'Ebre, s'ha desplaçat pel Cantàbric cap a l'oest, envoltant Galícia i arribant fins al nord de Porto. A aquesta zona s'ha alimentat durant uns mesos, per després baixar per la costa cap a Aveiro i creuar ràpidament la península d'oest a est fins a València, passant

pel sud de Madrid i tornar al novembre a Palma, i no sense abans visitar el Nord de Menorca (mapa 10).

Per poder realitzar anàlisis estadístics que permetessin trobar tendències, a part d'acumular més dades temporals (a la majoria dels individus encara no hem observat un cicle anual complet), caldria marcar més individus, cosa amb la qual pretenem continuar a les properes temporades. No obstant això, per ara i en resum, tot apunta que la població mallorquina pot ser molt més oberta del que sembla, amb una capacitat de dispersió per alimentar-se i per connectar amb altres poblacions, també més gran del que es pensava. Hem comprovat, veient les àrees de farratge, que hi ha variació individual a l'especialització per l'explotació de recursos. I que tot aquest coneixement pot ser molt útil a l'hora de gestionar l'espècie i prendre decisions en la seva gestió més enllà de l'àmbit local (culling). Potser, la conclusió més important del nostre estudi és que fins i tot una espècie tan comuna com la gavina no deixa de sorprendre'ns cada dia. •

Bibliografia

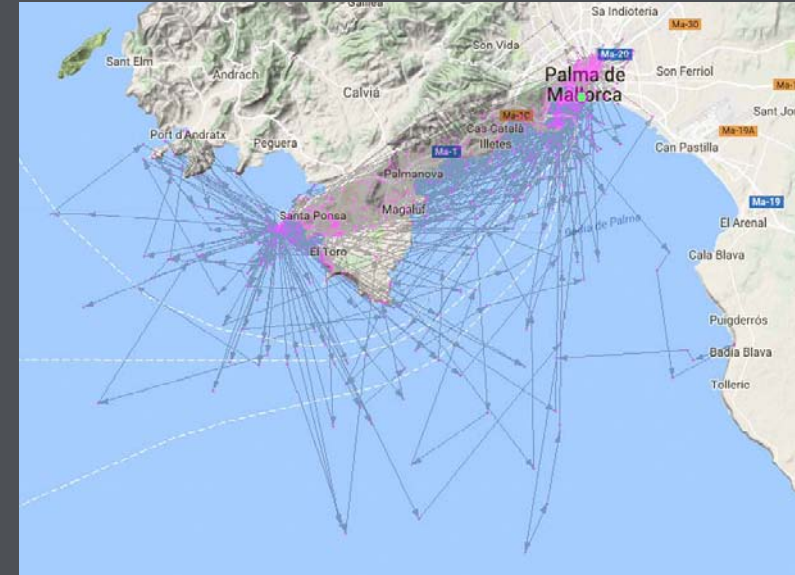
Steigerwald, E. C., Igual, J.-M., Payo-Payo, A., & Tavecchia, G. 2015. Effects of decreased anthropogenic food availability on an opportunistic gull: evidence for a size-mediated response in breeding females. *Ibis*, 157:439-448.

Payo-Payo, A., Oro, D., Igual, J.M., Jover, L., Sanpera, C. and Tavecchia, G. 2015. Population control of an overabundant species achieved through consecutive anthropogenic perturbations. *Ecological Applications* 25:2228-2239

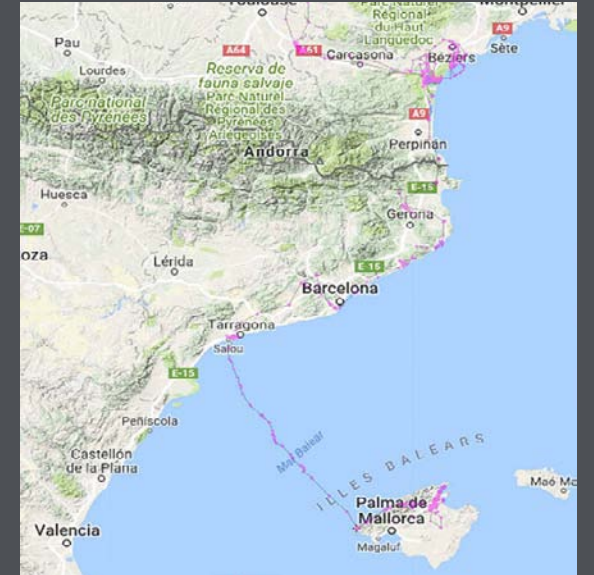
Real E., Oro, D., Martínez-Abrain, A., Igual, J.-M., Bertolero, A., Bosch, M., Tavecchia, G. 2017. Predictable anthropogenic food subsidies, density-dependence and socio-economic factors influence breeding investment in a generalist seabird. *Journal of Avian Biology* (in press)

Agraïments

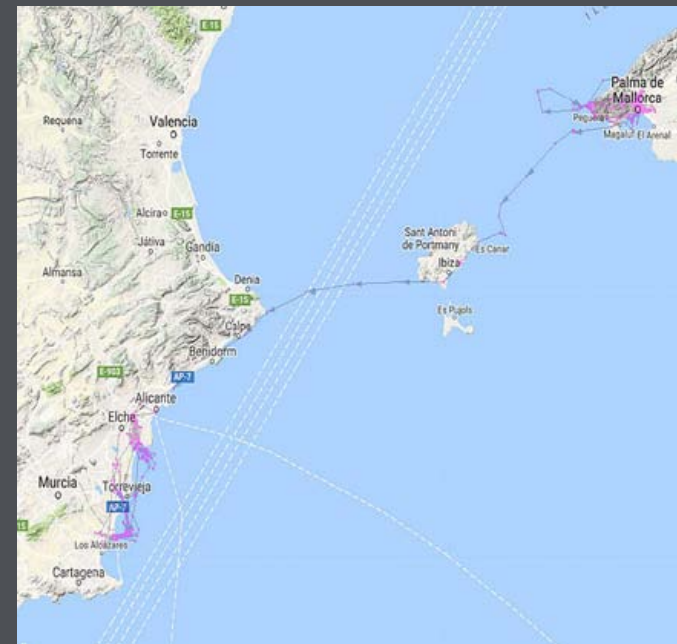
Tots els membres del GEP de l'IMEDEA (Dani Oro, Meritxell Genovart, Ana Sanz, Ana Payo, Enric Reial, Noelia Hernández, Andreu Rotger, Julia Bos, Flor) han participat en aquest projecte. Volem agrair a Victor García Matarranz (OAPN) i al GOB, especialment a Toni Muñoz i Manolo Suárez per la seva ajuda a l'equipament individual dels emissors. A Martí Mayol i personal del Parc Natural de Dragonera pel seu suport logístic, l'equip directiu i professors de Son Oliva pel seu suport i a Creuers Margarita. Aquest projecte ha estat finançat parcialment pel projecte IBISES del Plan Nacional de Investigación (MINECO).

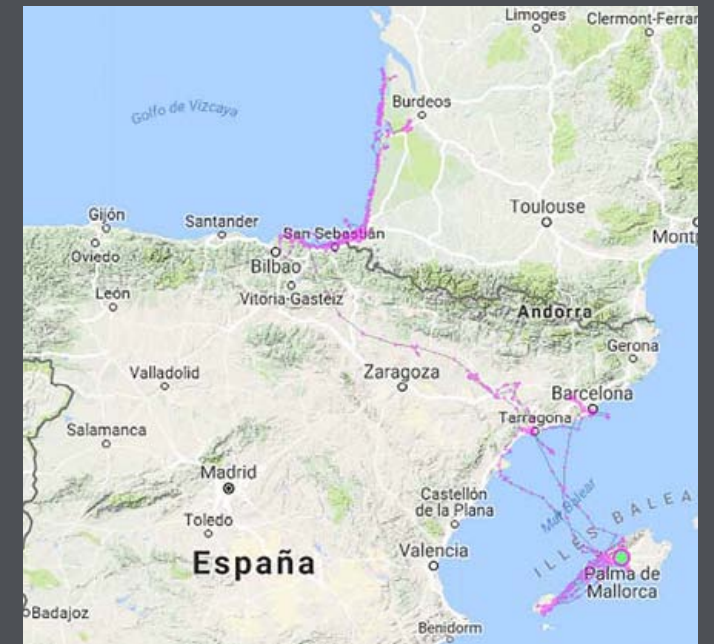
Mapa 6

Mapa 7

Mapa 8

Mapa 9

Mapa 10

Figura 2. Viatges de 5 individus durant tot el període de seguiment (reproductor-postreproductor)

L' huracà Irma, la tempesta tropical més potent mai registrada a l'oceà Atlàntic, dirigint-se cap el Carib oriental el 5 de setembre de 2017. Foto: NOAA.

On van les aus quan hi ha un huracà?

Per **Steve Nicoll**

Davant la meteorologia tropical extrema, les persones són evacuades o bé es refugien en un lloc segur amb els dits creuats. Però, i les aus? On van? I què passa amb els ocells que es troben en migració?

Així, davant la imminent arribada d'aquest monstre meteorològic, ens hem de demanar: què passa amb les aus durant un huracà?

La resposta, com és habitual en les aus, és la combinació de diferents

estratègies per suportar una tempesta, que inclou: abandonar la zona; volar per davant o dins la tempesta; o refugiar-se en un lloc segur.

Les aus poden abandonar la zona davant l'arribada d'una tempesta

Hi ha estudis que han mostrat que les aus poden percebre els ultrasons i són sensibles als canvis baromètrics,

per això saben quan s'aproxima una tempesta- especialment una tan potent i gran com un huracà. Quan això passa, les aus que es trobin en el pas de l'huracà poden ajustar el seu comportament dins dels paràmetres dels seus propis cicles vitals i d'acord amb l'estació de l'any. Per exemple, el gorrió gorjablanc *Zonotrichia albicollis*, una espècie migratòria de gorrió americà, quan s'acosta una tempesta important durant el període de la seva migració anual de primavera o tardor, pot avançar el seu

Gorrió gorjablanc *Zonotrichia albicollis*, Cap Tourmente, Quebec, Canadà. Aquesta espècie ajusta la seva migració de tardor per evitar les tempestes importants. Foto: S. Barrette.

viatge en relació a la seva fenologia habitual. S'ha comprovat en aquesta espècie que, davant una baixada de la pressió baromètrica, accelera la data de la seva sortida de la migració de tardor (però no ho fa davant una davallada de la temperatura). Per contra, retarda la sortida en la seva migració primaveral davant una caiguda de la temperatura però no davant una baixada de la pressió).

Les aus poden volar per davant o a través d'una tempesta

Trobam algunes aus migratòries que sembla ser que entren de manera intencionada dins la tempesta. Per exemple una curlera cantaire *Numenius phaeopus* anomenada "Chinquapín", es va endinsar en el perillós quadrant nord-oriental de l'huracà "Irene" el 2011. Ja que aquest exemplar formava part d'un projecte d'investigació i estava equipat amb un emissor GPS, els científics pogueren seguir en directe el seu progrés mentre migrava des de la badia de Hudson al Canadà, fins la seva àrea d'hivernada a l'Amèrica del Sud.

La curlera cantaire té una distribució molt àmplia, amb zones de cria a bona part del subàrtic nord-americà, europeu i asiàtic, arribant tant al sud com Escòcia.

"Chinquapín" fou afortunat i va sobreviure. Encara que aquesta mateixa au, ja l'any anterior, havia rodejat amb èxit els límits de la tempesta tropical

"Colin", una segona au equipada també amb geo-localitzador, s'havia endinsat dins la mateixa tempesta i havia mort.

Per desgràcia, les tempestes no són el pitjor que es poden trobar les curleres i altres aus migratòries. Altres dues curleres anomenades "Machi" i "Goshem", també marcades amb emissors, varen sobreviure en els seus vols a través d'huracans el 2011. (De la mateixa manera que "Chinquapín", "Goshem" també es va enredar amb l'huracà "Irene", encara que per el seu marge exterior). Tant "Machi" com "Goshem" aconseguiren arribar a l'illa caribenya de Guadalupe per fer una aturada, però ambdós foren abatuts per caçadors a les poques hores d'arribar (un final tristament comú de moltes de les aus que arriben a Guadalupe).

Aquell mateix any "Hope", una altra curlera marcada amb GPS, es va endinsar a la tempesta tropical "Gert" que es trobava a prop de la costa de Terranova a Canadà. Sorprenentment, va aguantar un vent de cara constant durant 27 hores seguides, arribant a una velocitat mitjana sobre la mar de tan sols 11km/h. Una vegada va superar amb èxit la tempesta, es va trobar amb un vent potentíssim de coa, arribant a una velocitat mitjana sobre la mar de 145km/h. Després d'aquesta odissea, aquesta au va reaparèixer com si res la primavera següent a la seva zona de cria en el Cap Cod – després de realitzar aquell important sobreesforç sense avançar.

No obstant, la migració per davant o dins d'un huracà és una estratègia plena de perills i pot tenir conseqüències inesperades, sobretot per a les aus de petita mida. agafam com exemple el 2005, un esbart de falciot cuaespinós *Chaetura pelagica* estava realitzant la seva migració i foren arrossegats a través de l'Atlàntic per l'huracà "Wilma". Els afortunats supervivents d'aquest esbart varen acabar reubicats a Europa occidental, fet que va suposar una alegria pels "birdwatchers".

Moltes altres espècies de petites aus migratòries es poden veure atrapats dins un huracà, com probablement fou el cas de les falzies. Les imatges del radar de l'huracà "Mathew" varen mostrar que, mentre arrasava Florida, tenia un grup enorme d'aus atrapades dins el seu ull. Aquests ocells acabaren reubicats a centenars o milers de quilòmetres d'on varen partir o d'on volien arribar (una altra alegria pels "birdwatchers" locals).

Curlera cantaire *Numenius phaeopus* equipat amb emissor GPS. Foto: Barry Truitt, The Nature Conservancy.

Astor de Cooper *Accipiter cooperii* "Harvey" dins el taxi. Foto: Willian Brusso.

Algunes aus es queden, refugiant-se en el mateix lloc per aferrar-s'hi costi el que costi

Hi ha moltes espècies sedentàries a les quals no els queda més remei que cercar aixoplug dins arbusts frondosos o al costat de sotavent dels arbres. Els arbres i arbusts poden reduir dràsticament la velocitat del vent i mantenir eixuts i estalvis els ocells, fins i tot durant una ploguda torrencial. Pel fet que les aus s'adaptaren a dormir posades, els seus dits es tanquen automàticament en relaxar-se, cosa que facilita l'aferrament a la branca.

Altres ocells troben refugi allà on sigui. L'estiu passat, un exemple que va tenir molta popularitat mediàtica va ser el d'un astor de Cooper *Accipiter cooperii*, el qual, durant un huracà i ferit, es va refugià desesperat i atemorit a l'interior d'un taxi a Houston, malgrat la sorpresa del taxista. L'astor, a qui anomenaren "Harvey" com l'huracà, va ser entregat el dia següent a un centre de recuperació on es va descobrir que tenia una ala fracturada per la tempesta, fet que l'impossibilitava el vol. Es va poder recuperar i fou alliberat.

A part de taxis, altres espècies com els pícids i lloros troben refugi en nius i altres cavitats, les quals són òptimes sempre i quan l'arbre de refugi no sigui arrabassat, es trenqui per on hi ha la cavitat (generalment el punt més dèbil) o siguin atrapats a l'interior per una crescuda del nivell de l'aigua.

Moltes aus moren

Tornant a l'esbart de falzies espinoses... La gran majoria es trobaren amb un final poc feliç; es varen comptabilitzar almenys 720 cadàvers, cosa que ens fa demanar-nos: quants milers d'ocells més pogueren morir? És cert que l'efecte de l'huracà "Wilma" sobre l'abundància d'aquestes falzies va ser tant fort i extès que, a la província de Quebec, al Canadà, on crien aquestes aus, la falzia espinosa es va convertir en una espècie escassa com a resultat directe d'aquest únic tràgic succés. L'any següent, els censos de dormidors registraren un descens del 62 % d'aus, amb una estima que la població total de falzia espinosa havia quedat reduïda a la meitat.

Llambritja fosca *Onychoprion fuscatus*. Espècie migratòria que nidifica a les illes properes a l'equador a l'oceà Atlàntic. Foto: Duncan Wright.

Sorprenentment, no hi ha moltes dades fiables de com afecten les tempestes a les poblacions d'aus - fins que es converteixen en molt escasses. Un estudi sobre la llambritja fosca *Onychoprion fuscatus*, una espècie molt abundant a l'Atlàntic, va trobar una correlació positiva entre aus trobades mortes a la costa del Carib i el nombre de tempestes tropicals, sobretot huracans. Aquestes dades s'estan utilitzant per completar models computaritzats que puguin predir amb més precisió la mortalitat causada per tempestes en aus marines.

Està comprovat que els huracans poden tenir impactes greus sobre algunes espècies sedentàries, especialment les insulars o de poblacions reduïdes. L'amazona de Puerto Rico *Amazona vittata* es trobava en perill crític d'extinció degut a la destrucció del seu hàbitat i el furtivisme. L'any 1989 l'huracà "Hugo" va arrassar l'illa de Puerto Rico, destruint al seu pas la majoria de l'entorn natural de la Sierra de Luquillo, darrer refugi natural d'aquesta espècie. En acabar l'any es varen comptabilitzar només 22 exemplars supervivents. Es va posar en marxa un programa de recuperació que incloïa un aviari resistent als huracans. A principis de 2017 la població ja havia superat les 230 aus, amb 5 poblacions repartides en 3 boscos. Desafortunadament, el pas dels huracans "José" i "Maria", ha tornat a fer estralls, resultant de moment en la desaparició d'almenys una població de les recuperades a la zona de El Yunque.

La història d'una altra espècie catalogada com en perill crític d'extinció,

Picot de Florida *Leuconotopicus borealis*. Foto: Craig Brelsford.

el quílacotxe de Cozumel *Toxostoma guttatum*, ha estat encara més trista. El 2005, l'illa de Cozumel, en el Carib mexicà, va rebre un fort impacte doble dels huracans "Emily" i "Wilma". Des de llavors, no hi ha una sola cita fiable d'aquesta espècie endèmica demostrant que hagués sobreviscut.

Fins i tot si les aus aconsegueixen sobreviure a un huracà fugint, s'ha de tenir en compte que, a més de poder trobar la manera de tornar, el més segur és que hagin d'afrontar el problema de la destrucció de l'hàbitat, que a vegades pot estar dècades a recuperar-se. El 1989, l'huracà "Hugo" va destrossar gran part del restant bosc primari, un hàbitat vital pel picot de Florida *Leuconotopicus borealis*, una espècie de pícids amenaçada. D'acord amb les dades oficials, aquell huracà va fer malbé un total de 183.000 km² de bosc estatal a Carolina del Sud i en conseqüència les colònies d'aquesta espècie de la zona es varen reduir de 477 a només 100.

Aquell mateix huracà també va desolar zones costaneres i sistemes dunars, dels quals depenen per a l'alimentació i reproducció una varietat important d'aus marines i limícoles (entre els quals alguns amenaçats i en perill d'extinció).

A través dels mil·lennis, les aus han desenvolupat un varietat d'estratègies per enfrontar-se a tempestes tan llargues i severes com són els huracans. Però degut a la recent pressió humana, les amenaces com la destruc-

ció de l'hàbitat, furtivisme i la caça, les aus tenen cada vegada menys llocs on es poden refugiar de forma segura, això fa que els efectes dels huracans siguin molt més extrems del que haurien de ser. •

Amazona de Puerto Rico *Amazona vittata*. Foto: Tom MacKenzie.

Referències

Creagh W. Breuner, Rachel S. Sprague, Stephen H. Patterson, and H. Arthur Woods (2013). Environment, behavior and physiology: do birds use barometric pressure to predict storms? *Journal of Experimental Biology* 216:1982-1990 |

Jessica Metcalf, Kim L. Schmidt, Wayne Bezner Kerr, Christopher G. Guglielmo, and Scott A. MacDougall-Shackleton (2013). White-throated sparrows adjust behaviour in response to manipulations of barometric pressure and temperature. *Animal Behaviour* 86(6):1285-1290.

Mark Dionne, Céline Maurice, Jean Gauthier, and François Shaffer (2008). Impact of Hurricane Wilma on Migrating Birds: The Case of the Chimney Swift. *The Wilson Journal of Ornithology* 120(4):784-792

Steven R. Beissinger, Joseph M. Wunderle Jr., J. Michael Meyers, Bernt-Erik Sæther, and Steinar Engen (2008). Anatomy of a bottleneck: diagnosing factors limiting population growth in the Puerto Rican parrot. *Ecological Monographs* 78(2):185-203.

Ryan M. Huang, Oron L. Bass Jr. and Stuart L. Pimm (2017). Sooty tern (*Onychoprion fuscatus*) survival, oil spills, shrimp fisheries, and hurricanes.

Primera observació de coablava a Mallorca

Per Josep Manchado

JOAN MATEU

Per molts dels que llegeixin això, la paraula "tarsiger" no significarà res, però dins el món dels observadors d'ocells, dir "tarsiger" és fer referència a un dels ocells més esperats i desitjats a Europa occidental, on és un "tòtem", com igualment a Mallorca pot ser "Ampelis", l'ocell que cada hivern és esperat per molts ornitòlegs i que mai arriba. El coablava *Tarsiger cyanurus*, és a tot Europa occidental i a la Mediterrània el mateix que l'Ampelis europeu a Balears, un ocell que, fins i tot, serveix per a fer bromes el dia dels innocents o el dia d'enganar. I, com exemple, la web d'ocells més popular de Finlàndia es diu www.tarsiger.com

El coablava és un ocell migrant, que té les seves àrees de cria a tot el nord d'Àsia, des dels Urals fins a Kamchatka, Corea i Japó, més una petita franja on cria al sud dels Himalaies. Des d'aquestes zones de cria, a la tardor, els coablaves migren cap a terres més càlides, iniciant un llarguíssim viatge fins al sud-est asiàtic, concentrant-se per a passar l'hivern majoritàriament a la península d'Indoxina. A les darreres dècades, la població més occidental, a la província russa d'Arkhangelsk, ha anat avançant cap a l'oest i colonitzant petites zones en direcció a Escandinàvia (vegeu el mapa adjunt) on ja s'han establert petites zones de cria a Karelia,

Murmansk i la península de Kola, zones limítrofes amb la Lapònia noruega i finlandesa.

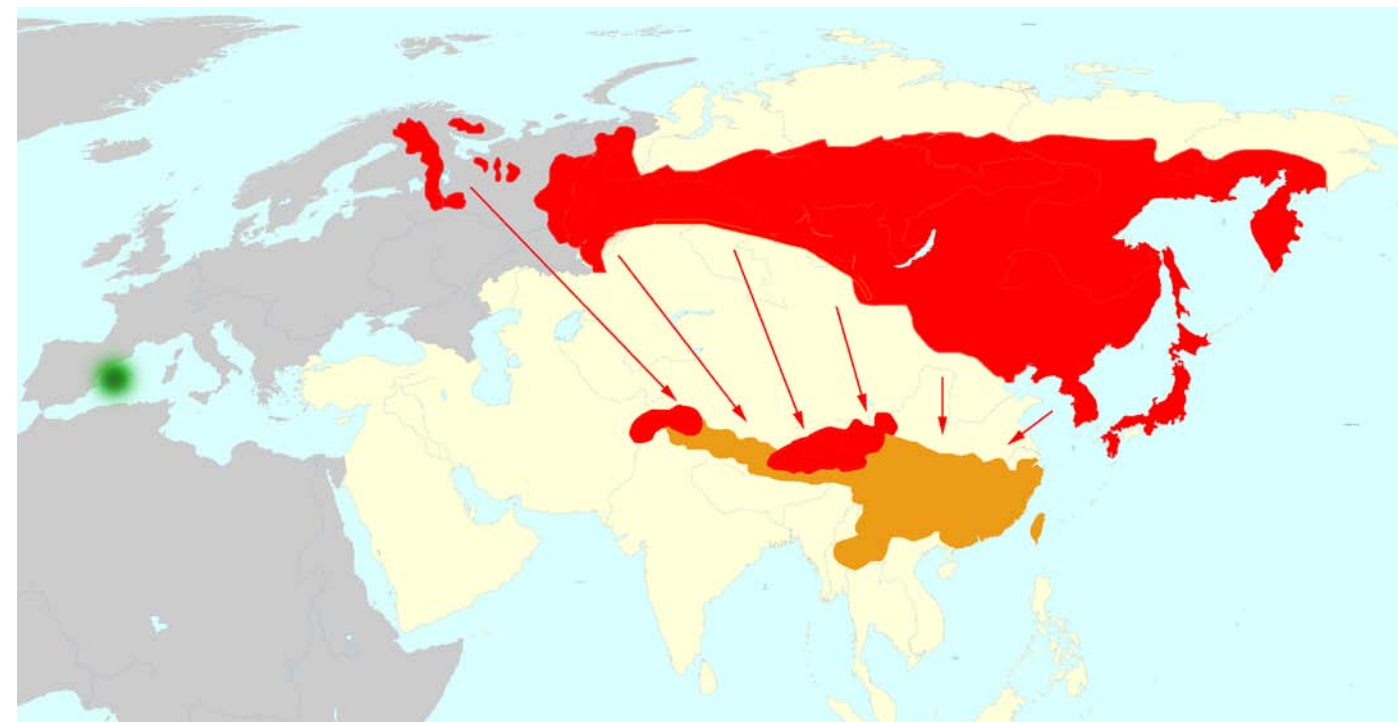
A causa d'aquesta expansió cap a l'oest (l'espècie pràcticament està arribant al nord d'Europa, amb l'establiment de noves zones de cria a zones frontereres amb Escandinàvia), el coablava sembla que està deixant de ser tant extremadament rar i, de mica en mica, es va observant, especialment a les latituds més elevades. Com exemple, al 2017, el coablava va deixar de ser considerat raresa a Gran Bretanya pel Comitè de Rareses Britànic (BBRC) ja que cada any i de forma creixent, apa-

reixen exemplars a cada poc.

Tot i això, i malgrat ja no tenir l'estatus de "rarsa", quan a Gran Bretanya es localitza un "tarsiger", la notícia puja com l'escuma per xarxes socials i telèfons mòbils i això fa que centenars o milers de "birdwatchers" es desplacin per intentar observar-ho. De fet cada any tenen lloc les típiques escenes de milers d'observadors amb els seus telescopis i prismàtics fent coa enfront d'un bosc o un prat per tal d'intentar localitzar l'ocell. S'han donat casos en què els propietaris de la finca on estava l'aucelló, o un bus anglès de dos pisos des d'on es podia veure millor, cobraven entrada als milers de persones interessades en observar, encara que fos un moment, al mític coablava.

Si a Gran Bretanya i Escandinàvia sembla que cada cop és menys rar, al sud d'Europa i especialment a la zona més occidental de la Mediterrània, el coablava segueix essent un ocell divagant, que just s'ha pogut citar molt poques vegades. A Balears i a la península Ibèrica, i pels cercadors de rareses de l'estat espanyol, el coablava encara és el mite amb el que somien trobar-se algun dia.

Fins al passat novembre mai s'havia observat cap coablava a les Illes. Era, per tant, un ocell que ni tan sols figurava entre les més de 350 espècies que en algun moment s'havien observat a Balears. Això va motivar que l'observació d'un coablava a sa Comuna de Bunyola (Mallorca) fos notícia tant a nivell local com a nivell estatal.

A la península, amb anterioritat a l'ocell observat a sa Comuna de Bunyola, tan sols s'havien citat 6 exemplars:

1998. Delta del Llobregat, maresma de Les Filipines (Barcelona), primer hivern, femella, capturat per anellament el 17 de novembre 1998 (S. Sales, F. X. Santaefumia, R. Gutiérrez, F. López i altres).

2005. L'Albufera de València, La Devesa (València), primer hivern, mascle, del 16 de novembre de 2005 al 26 de gener de 2006, quan es trobat mort (A. Alcocer, D. Almenar, J. Ignacio Dies, B. Dies, T. Castelló i altres).

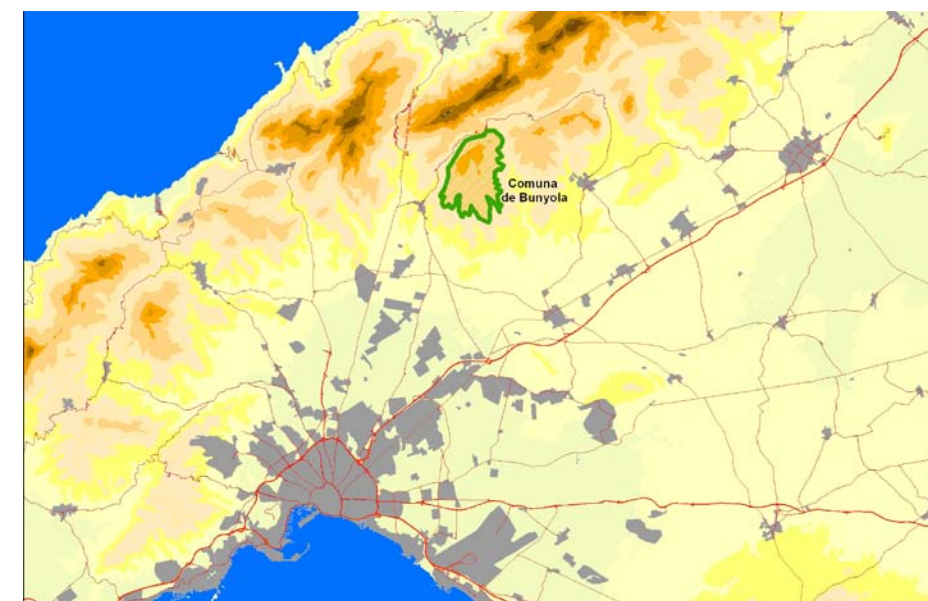
2010. Elx, Clot de Galvany (Alacant), primer hivern, femella, 1 de desembre de 2010 (Jacobo Ramos).

2010. Sant Feliu de Buixalleu, vorera del riu Tordera, el Perxistor (Girona), au de primer any (fotos), del 26 de desembre de 2010 al 23 de gener de 2011 (David Caballé i altres).

2010. Aroche, Reserva Biológica Puerto Moral (Huelva), au de primer hivern, capturat per anellament (Francisco Romero i Manuel Barrera).

2013. Villardeolalla (Cuenca), el 17 de març de 2013, (Miguel Ángel Ortega).

Analitzant el llistat anterior, ja es veu com totes les observacions, menys una al 2010 a Huelva, han estat realitzades a la zona de la Mediterrània, cosa lògica si tenim en compte la distribució oriental de l'espècie. És un ocell difí-

JOSEP MANCHADO

líssim de veure, sobre tot els mascles que tenen un plomatge realment espectacular.

Per això, quan el passat 18 de novembre, vàrem veure davant nostre aquell petit ocell amb els flancs ataronjats, el carpó blau i part de l'esquena amb tonalitats blavoses, en Joan Mateu i jo sabiem que estàvem davant d'un ocell rar, un ocell que no es corresponia amb cap altre dels que coneixiem. Fins aquell moment, l'horabaixa d'observació a un abeurador de la Comuna de Bunyola, fou bastant "normal", tot i la sospita que un falcó torter (*Accipiter nisus*) estava per la zona i per això no baixaven els ocells.

Des del primer moment, el coablava no va poder estar tranquil, 2 ropits (*Erithacus rubecula*) el varen atacar, i fins i tot un durbec també el va increpar allunyant-ho de l'aigua, així que va estar només un parell de minuts a la zona. Pensàvem en aquell moment que ja no el veuríem pus, però per sort havíem fet algunes fotos. Immediatament vàrem començar a mirar la pantalla de la càmera, sense poder donar crèdit al que acabàvem d'observar: aquell ocell que mou milers de persones quan apareix per Europa.

Les imatges ens confirmaven que

ens trobàvem davant un coablava!, ràpidament vàrem enviar una imatge als grups de missatgeria instantània on els ornitòlegs comunicam la presència d'ocells rars. El meu missatge amb la paraula "tarsiger?" anava acompanyat d'una fotografia de l'ocell. Tot i que ja era evident per a nosaltres, una consulta a la guia i els missatges de confirmació dels companys, ajudaren a certificar que a la Comuna de Bunyola s'amagava un dels ocells més cercats pels ornitòlegs i aficionats a les aus.

Pocs minuts després, el coablava va tornar apareixer davant del "hide" intentant arribar a l'aigua, quan va rebre un nou atac d'un ropit, que li va fer perdre una bolla de plomes, 8 o 10 plomes de la zona de la panxa, i rodar un parell de metres. No va tornar més. L'aspecte general que presentava el coablava no era massa bo i amb els atacs d'altres ocells no podia sinó empitjorar. Així i tot, varen ser uns dos minuts d'observació i, tot i la manca de llum, li vàrem poder fer moltes fotografies.

Com ja hem dit abans, l'observació del "tarsiger" ha estat una "primera cita per a les Balears", es a dir, un ocell nou que afegir a la llista dels que s'han vist a les Illes. Així, segons els llistats actualitzats que porta en Maties Rebassa, el coablava ha estat l'espècie número

371 confirmada amb total seguretat a Mallorca, sense comptar exemplars escapats ni exòtics, però si aquelles que malgrat tenir un origen no natural crien de forma estable i auto-sostenible a Mallorca, incloent Cabrera (a més de les 371 se n'han detectat 11 més a les altres illes).

El coablava ha estat la cirera d'un pastís d'ocells hivernants que ens ha deixat també observacions tan espectaculars com un raríssim pinsà borroner (*Pyrrhula pyrrhula*) a Orient, un hortolà groc (*Emberiza citrinella*) al clot d'Albarca, una oca de galta blanca (*Branta leucopsis*) a Maristany i un gorrió d'ala blanca (*Montifringilla nivalis*) a s'Esclop. Ha estat un hivern estrany en el qual hem detectat menys ocells hivernants comuns del que és habitual, però molts més ocells hivernants escassos com ara tord burells, grivies, pinsans mens, llunets, durbecs o xalambrins. •

Per Maite Serra-Franco

Gegants del passat

Després d'evolucionar durant milions d'anys (m.a.), en el present, podem trobar aus d'una grandària considerable. L'albatros viatger o el còndor dels Andes, per exemple, són capaços de superar els 3 metres d'envergadura alar, tot i que cap au és tan gran com l'estruç, que amb els seus gairebé 3 m d'altura i 180 kg de pes la converteixen en l'au més gran actualment existent. No obstant això, cal esmentar que tal com ocorre amb altres grups d'animals, han existit en el passat aus d'una grandària major que la dels seus congèneres vius en l'actualitat. Aquests "gegants" es van extingir fa moltíssim temps, tot i que determinades espècies van arribar a coexistir amb l'home.

"Aus del terror"

Els forusràcids o forracocos (Phorusrhacidae), comunament coneguts com "aus del terror", són una família extinta d'aus carnívores gruiformes, amb escassa o nul·la capacitat de volar, que va viure des de fa 62 m.a fins fa uns 2 m.a. Tot i que originaris d'Amèrica del Sud, les seves restes també han estat trobades a Centre Amèrica, Amèrica del Nord i l'Antàrtida. Es tracta d'aus corredores que, segons les seves dimensions, podrien aconseguir velocitats de 40 a 90 km/h. Tenien becs allargats, ganxuts i molt forts per poder matar les preses i tallar la carn. A més a més, podien ajudar-se amb els garfis situats a les ales o amb les seves fortes potes, dotades d'urpes, per acabar amb les seves preses. La seva grandària, segons l'espècie, variava entre la d'una gallina (50 cm) fins a uns 3 m, i un pes que podia arribar als 400 kg. Per ara es coneixen 5 subfamílies d'aus del terror, amb 13 gèneres i 17 espècies. Les que criden més l'atenció són les subfamílies dels brontornitids (encara que alguns estudis suggereixen que no es tractaven de forusràcids, sinó "d'ànecs gegants carnívors") i els forusracins. Els primers, més antics, tenen les potes molt robustes, i són animals lents. Els segons van sobreviure fins a l'extinció de la família,

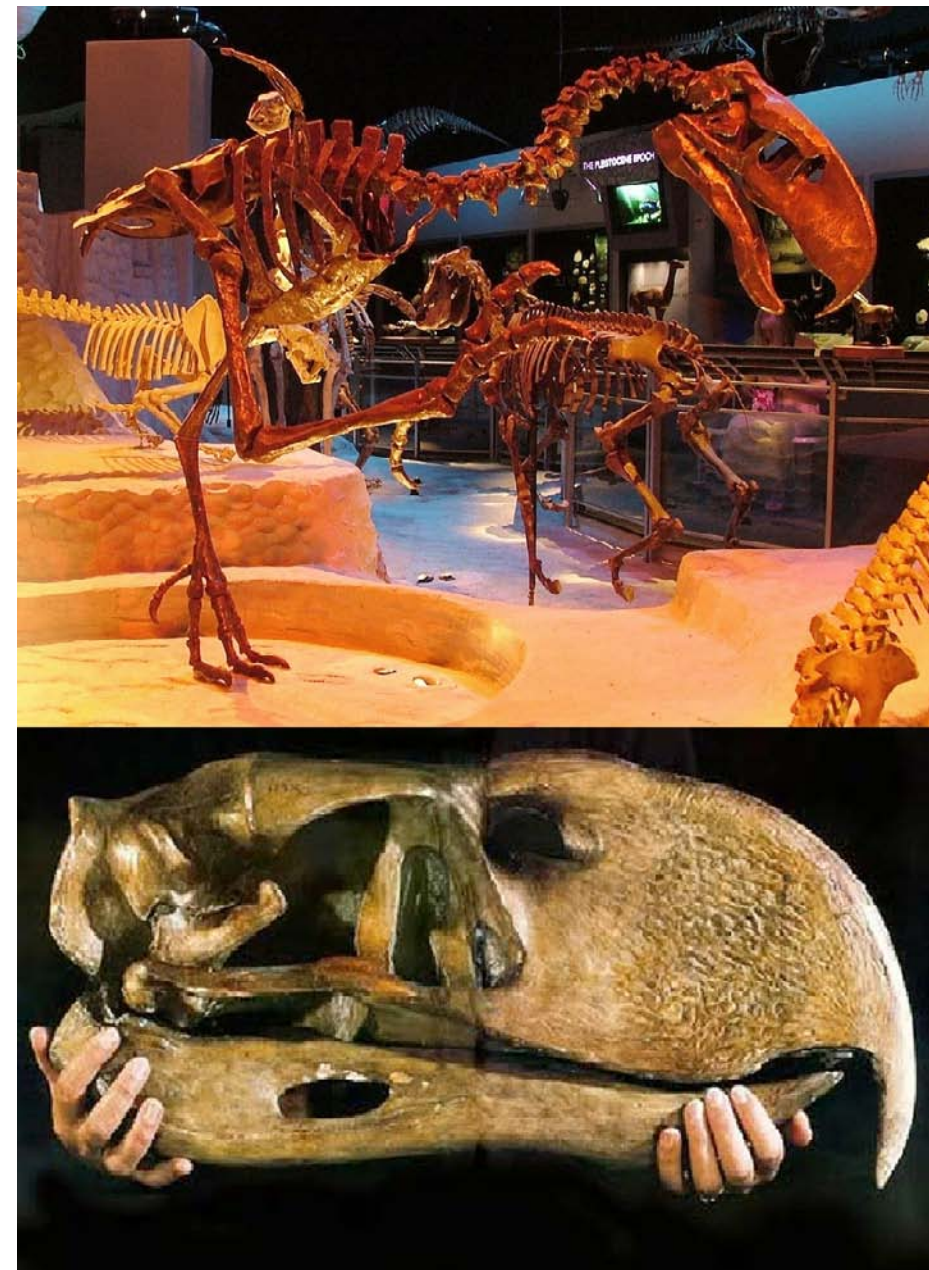
i són més àgils, amb les potes més esveltes.^{1,2,3,4}

Entre els brontornitids el més gran és el *Brontornis burmeisteri* amb uns 2,80 m d'altura, i un pes entre 350 i 400 kg. Va viure a la Patagònia fa entre 20 i 5 m.a. Per la seva grandària, possiblement caçava emprant l'emboscada, tot i ser un carronyer oportunista.⁴

Entre els forusràcins, àgils gegants, cal esmentar l'au carnívora de

major altura descoberta, la *Kelenken guillermoi*, que va viure fa 15 m.a a l'Argentina. Les aus Kelenken feien entre 2 i més de 3 m d'altura, arribant a pesar entre els 160 i 225 kg. El seu cap va arribar a mesurar més de 70 cm de longitud, sent l'au coneguda amb el crani més gran.¹

Abans que el subcontinent sud-americà s'unís al nord-americà, la piràmide tròfica d'aquelles terres estava dominada per marsupials i enormes

Au del terror i crani (Scientific American. Feb 1994)

Parent viu de les aus del terror, *Cariama cristata* (Whaldener Endo) i detall de la seva ungla desenvolupada (Matt Edmonds)

aus. La cúspide de la piràmide tròfica l'ocupaven les aus del terror. La formació de l'Istme de Panamà i la consegüent arribada dels moderns mamífers carnívors des d'Amèrica del Nord, va ser la sentència de mort per als forracocos. Però la seva extinció, fa uns 1,8 m.a, no va ser sobtada. Després de l'aparició de l'istme, alguns forusràcids van aconseguir entrar fins Amèrica del Nord i sobreviure allà un temps.^{1,6}

Avui sobreviuen a Amèrica del Sud uns parents propers als forusràcids: els sariàs o cariàmids, dels quals hi ha dues espècies (*Cariama cristata* i *Chunga burmeisteri*). Són unes aus corredores de les planes arbustives tropicals, sabanes i pampes de Brasil, Bolívia, Paraguai, Uruguai i Argentina. Són omnívores, fan poc menys d'1m i rarament volen. Presenten les urpes esmolades, amb l'ungla del segon dit molt corbada, extensible, semblant a la dels velociraptors, tot i que no tan gran com la d'aquells dinosaures. Els cariàmids empren aquesta ungla desenvolupada per pujar als arbres i per trossejar les seves preses quan són massa grans per empassar-les senceres. Encara que més corpulents i incapaços de volar, els primers forusràcids foren molt semblants als sariàs, també amb la segona ungla de les potes corbada i extensible, l'ús principal de la qual havia de ser la caça.

^{2,7}

1. Roberto Díaz Aros. Tras las huellas de las aves del terror. CHILE, abril de 2012. Centro de Estudios Paleontológicos de Chile. <http://www.cepchile-paleontologia.es.tl/>

2. Ciancio, M. R., Soibelzon, E., & Francia, A. (2015). Caminando entre gliptodontes y tigres dientes de sable (pp 108-109)

3. Alvarenga, Herculano M. F; Höfling, Elizabeth (2003). «Systematic revision of the Phorusrhacidae (Aves: Ralliformes)» (pdf). Papéis Avulsos de Zoologia 43 (4). pp. 55-91.

4. Agnolin, F. L. 2007. Brontornis burmeisteri Moreno & Mercerat, un Anseriformes (Aves) gigante del Mioceno Medio de Patagonia, Argentina. Revista del Museo Argentino de Ciencias Naturales 9:15–25. Crossref

5. Mayr, G., & Noriega, J. I. (2013). A well-preserved partial skeleton of the poorly known early Miocene seriema Noriegavis santacrucensis. Acta Palaeontologica Polonica, 60(3), 589–598.

6. Hoffmeister, M. F. C. El origen de la fauna Sudamericana moderna: de Gondwana al Gran Intercambio Americano.

7. Van detrás de las huellas de las "aves del terror" en Argentina. 2 Noviembre 2014. <http://www.elciudadanoweb.com>

Gastornis

Els gastòrnids (Gastornithidae) són una família extinta de grans aus no voladores que va viure fa entre 60 m.a i 30 m.a. Pertanyen a una branca que es va separar prest dels anseriformes (grup que inclou ànneres, oques, cignes...) i tenien becs i cranis enormes, similars a les "aus del terror" d'Amèrica del Sud, i tradicionalment considerades com a predadores de petits mamífers. No obstant, algunes característiques, com la manca d'urpes esmolades o l'estructura del seu bec, ens indiquen que aquestes aus probablement s'alimentaven de material vegetal dur i de llavors^{1,2,3}.

Inclou, per ara, un únic gènere amb unes poques espècies. Els fòssils d'aquestes aus han estat trobades a Europa, Estats Units, i a la Xina. Les restes més antigues provenen totes d'Europa, i és probable que el gènere s'originés aquí. L'espècie més grossa coneguda és la *Gastornis giganteus*, que tenia una

altura lleugerament superior als 2 m i uns 280 kg de pes, i va viure fa uns 40 m.a a l'oest d'Amèrica del Nord^{1,2,3}.

No es coneixen molt bé les causes de l'extinció dels gastòrnids. Es postula que van arribar a extingir-se a causa de les glaciacions del moment, al no saber adaptar-se a les noves circumstàncies. També hi ha la teoria que com niaven a terra sense cap tipus de defensa o protecció, els ous eren presa fàcil dels depredadors. Aquest fet suposaria la disminució de l'èxit reproductiu i, a la llarga, la seva extinció.^{1,2,3}

1. Mourer-Chauviré, C., & Bourdon, E. (2016). The Gastornis (Aves, Gastornithidae) from the Late Paleocene of Louvois (Marne, France). Swiss Journal of Palaeontology, 135(2), 327–341.

2. Witmer, Lawrence and Rose, Kenneth (1991). «Biomechanics of the jaw apparatus of the gigantic Eocene bird Diatryma: Implications for diet and mode of life». Paleobiology 17 (2): 95-120.

3. European Association of Geochemistry. "Terror bird's beak was worse than its bite: 'Terror bird' was probably a herbivore." ScienceDaily. ScienceDaily, 29 August 2013. <www.sciencedaily.com/releases/2013/08/130829214559.htm>.

Dromornis "Mihirungs"

Els dromornitids (Dromornithidae), també coneguts com a "Mihirungs" (en maorí significa l'au de l'infern o del tro) són una família extinta d'aus no voladores gegants que van habitar el continent australià des de fa uns 15 m.a i fins fa uns 30.000 anys. Són aus semblants a les Aus del Terror, amb ales molt reduïdes en proporció al cos, potes extremadament llargues i gruixudes, que els ajudava a obtenir velocitat i agilitat, i amb un bec desproporcionadament gran. No obstant això, no està clar qui

na era la seva dieta, ja que el seu bec no té forma de ganxo, manquen urpes a les potes i es creu que vivien en grups. Aquesta família d'aus també està catalogada com a parent distant dels anseriformes, i consta d'unes 8 espècies repartides en 5 gèneres. Les formes de major grandària es classifiquen en el gènere Dromornis, i en particular destaca l'espècie *Dromornis stirtoni*, amb 3 m d'alt i 500 kg de pes, l'anseriforme més gran conegut que hagi existit (avui dia l'anseriforme més gran és el Cigne comú, *Cygnus olor*, que arriba a fer 1.6 m de llarg, té una envergadura de fins a 2.4 m i un pes d'uns 14,3 Kg) . Les causes de la seva extinció no són clares, però entre les diverses teories existents, la més convincent és la que diu que va desaparèixer per l'arribada dels éssers humans al territori australià.^{1,2,3,4}

1. Murray, P. F. & Megirian, D. (1998) The skull of dromornithid birds: anatomical evidence for their relationship to Anseriformes (Dromornithidae, Anseriformes). Records of the South Australian Museum 31: 51-97.

2. Trevor H. Worthy, Warren D. Handley, Michael Archer and Suzanne J. Hand (2016). «The extinct flightless mihirungs (Aves, Dromornithidae): cranial anatomy, a new species, and assessment of Oligo-Miocene lineage diversity». Journal of Vertebrate Paleontology. Online edition: e1031345. doi:10.1080/02724634.2015.1031345.

3. Olson, Storrs L. (de de 2005). «Magnificent Mihirungs. The Colossal Flightless Birds of the Australian Dreamtime». The Auk 122 (1): 367. doi:10.1642/0004-8038(2005)122[0367:MMTCFB]2.0.CO;2.

4. Roberts, R. G. Flannery, T. F. Ayliffe, L. A. Yoshida, H. Olley, J. M. Prideaux, G. J. Laslett, G. M. Baynes, A. Smith, M. A. Jones, R. & Smith, B. L. (2001) New ages for the last Australian megafauna: continent-wide extinction about 46,000 years ago. Science 292: 1888-1892. doi

"Aus elefant"

Els Aepyornithiformes, coneguts com a "aus elefant", conformen un ordre extint d'aus corredores gegants de Madagascar amb una única família (Aepyornithidae) amb dos gèneres: Aepyornis, amb quatre espècies de gegants i Mullerornis, amb tres espècies molt més petites. Eren aus que s'alimentaven de pastures i fruits. No volaven a causa de les seves ales diminutes i un estern sense quilla. Aquestes aus pertanyen al mateix grup de l'estruc, el nyandú, el tinamú, el casuari, l'emú i el kiwi (les ratites), però és el petit kiwi el parent viu més proper a l'au elefant. L'au més gran de tota la família fou l'*Aepyornis maximus* amb una altura de fins a 3 m i un pes superior als 500 kg, l'au més pesada que ha existit i la segona major en altura. A més a més, alguns dels seus ous trobats fossilitzats, presentaven una circumferència de més d'1 m i

una longitud de fins a 34cm^{1,2}.

El fet que les aus elefant sobrevissuessin durant 60 m.a i s'adaptassin a les condicions canviants al llarg dels temps indica que eren uns animals molt eficaços. Tot i això, les seves habilitats adaptatives sols tingueren èxit a hàbitats amb absència de depredadors. L'escenari més probable és que també els humans tinguessin un paper fonamental en la seva extinció, fa tan sols 1000-2000 anys. Cal destacar que a la majoria de les restes fòssils no s'han trobat indicis d'haver estat caçades i devorades per humans, tot i que podria ser que es consumissin sols els ous. També s'ha suggerit que la causa de l'extinció d'aquest "ocell elefant" podria haver estat per la transmissió de malalties portades per les aus domèstiques que acompanyaven els primers colons.^{1,2}

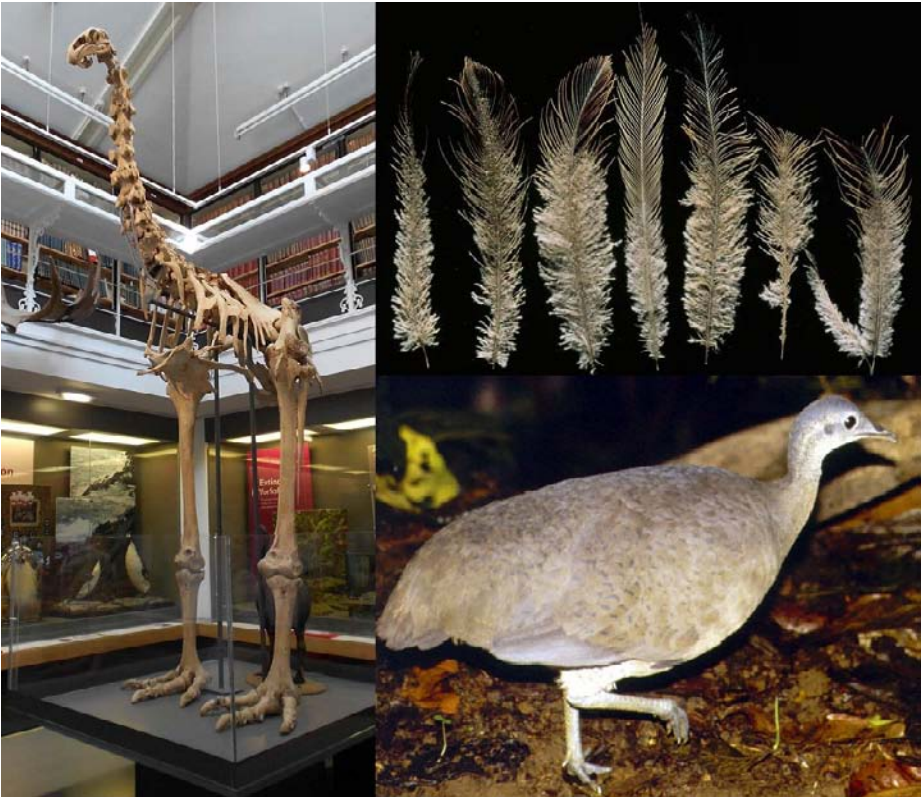
Gastornis giganteus (per Vince Smith)

1. Davies, S. J. J. F. (2003). «Elephant birds (Aepyornithidae)». En Hutchins, Michael. Grzimek's animal life encyclopedia. 8 Birds I Tinamous and Ratites to Hoatzins (2ª edició). Detroit: Gale. pp. 103-104. ISBN 0-7876-5784-0.

2. «Hallan ADN en cascarones de aves extintas». Terra Perú. 10 de marzo de 2010. Consultado el 23 de abril de 2011.

Moas de Nova Zelanda

Els Dinornithiformes o moas són un ordre extint d'aus no voladores amb unes 10 espècies, de diferents grandàries, agrupades en 6 gèneres, tots endèmics de Nova Zelanda. El seu origen té lloc fa uns 70 m.a, i pertanyen, igual que els ocells elefant, al grup dels ratites, essent el seu parent viu més proper el tinamú d'Amèrica del Sud. Les restes de plomes trobades són de color marró vermellós accentuat amb negre i taques blanques, i cobrien la major part

Plomes de moa;Tinamú (Patrick Coin), parent viu des moa

del cos, excepte les cames i la major part del cap. Els peus eren grossos i poderosos, i tenien un coll llarg que els permetia tant pastar al terra com arribar a la vegetació més alta. En relació amb el seu cos, el cap era petit, amb un bec punxegut, curt, llis i un poc corbat. Sembla que eren capaços d'emetre vocalitzacions profundes, sorolloses i resonants, tret únic dins els ratites. Depenent de l'espècie, els moas mesuraven entre 0,9 i 3,6 m d'alt, i pesaven entre 14 i 236 kg. Se sap amb certesa que les femelles eren més grans que els mascles. Les espècies *Dinornis robustus* (Moa gegant de l'illa Sud) i *Dinornis novaezealandiae* (Moa gegant de l'illa Nord) són les aus més grans que han existit. La femella de l'espècie *Dinornis robustus*, amb un pes d'entre 230 i 280 kg, arribava als 3,6 m d'altura. La presència d'anells de creixements als ossos, són indicis

que els moas gegants creixien durant un període molt llarg, uns 10 anys, fins a aconseguir la grandària d'adult.^{1,2,3}

Varen ser exterminades aproximadament fa només uns 500 anys pels colons polinesis (maoris), a causa de la caça i a la pèrdua d'hàbitat per a l'agricultura, 300 anys abans de l'arribada dels colons europeus^{1,2,3}.

1. Anderson, A. (2003). Prodigious birds: moas and moa-hunting in New Zealand. Cambridge University Press.

2. Worthy, T. & Holdaway, R., The Lost World of the Moa: Prehistoric Life of New Zealand. Indiana University Press (2003). ISBN 978-0253340344

3. Bunce, Michael; Worthy, Trevor H.; Ford, Tom; Hoppitt, Will; Willerslev, Eske; Drummond, Alexei; Cooper, Alan (2003). «Extreme reversed sexual size dimorphism in the extinct New Zealand moa *Dinornis*». *Nature* 425 (6954): 172-175. PMID 12968178. doi:10.1038/nature01871.

4. Abraham Alonso. Los humanos provocaron la extinción de las moas. <http://www.muyinteresante.es>

Ou d'au elephant comparat amb el d'una gallina; Reconstrucció d'au elephant (a Bioparc, València); Kiwi (per Glen Fergus), el parent viu de l'au elephant

Dodo

Un cas interessant, d'un passat també recent, és el de l'extint Dodo, *Raphus cucullatus* que habità les illes Maurici (situades a l'oceà Índic, a 900 km de l'illa de Madagascar) fins aproximadament l'any 1680. Simbol per excel·lència de l'efecte dels humans en l'extinció dels animals, és també exemple de gigantisme insular.

El Dodo era un colom gegant, d'un metre d'altura i entre els 17,5 i els 30 kg de pes que possiblement va evolucionar a partir dels coloms que migraven entre Àfrica i el sud-est asiàtic. En pocs milions d'anys els coloms migrants que niaven a Maurici, en trobar aliment suficient i no tenir l'amenaça de cap depredador, quedaren a l'illa on evolucionaren aïllats del continent. Sense la necessitat de fugir, s'adaptaren aviat a la vida terrestre i els dodos perderen la capacitat de volar, a causa d'una forta minva de la musculatura i dels lligaments a l'estern. També es va transformar el plumatge, que es va tornar filamentós i a escurçar extraordinàriament, quedant proveït així d'unes poques plomes arquejades i fixades feblement.^{1,2,3,4}

Se sap que el Dodo era de color grisenc i que el seu bec era molt llarg (23 cm) i d'estranya forma, amb una gran punta en forma de garfi. Tenia potes robustes, de color groc, que mantenien el seu gran pes, i estaven provistes d'un grapat de plomes arrissades a la part posterior. Unes ales molt petites, un pes elevat i un estern insuficient, el feien incapaç d'aixecar el vol.^{2,4}

La imatge tradicional del dodo és la d'una au grossa i maldestra, però avui dia, l'opinió general de la comunitat científica és que els vells dibuixos del dodo retrataven exemplars captius que havien estat sobrealimentats. Les cròniques de l'època parlen del seu gran

Colom de Nicobar (Tom Friedel), possible parent viu del Dodo i del Solitari de Rodríguez (Frederick William Frohawk)

apetit, la qual cosa segurament en capritat i amb menjar disponible fos causa del seu sobrepès. Maurici té una estació seca i una altra humida ben contrastades, pel que probablement al final de l'estació humida, el dodo, acumulés una bona quantitat de reserves de greix, en base a fruits madurs, que li servien per a la temporada seca, mentre el menjar fos escàs. La veritat és que la dieta se la suposa variada (llavors, bulbs, arrels), tot i que sembla que bàsicament s'alimentaven de fruits.^{2,4,5}

Els detalls sobre l'aparellament i els períodes d'incubació no són coneguts, tot i que se sap que niaven a terra i s'han descrit els nius com a llits d'herba on les femelles s'asseurien incubant l'ou.³

Les primeres notícies que es van tenir a Europa de l'au semblen datar de 1574, i al 1581 un conqueridor espanyol

va portar un exemplar a Europa. Foren els descobridors portuguesos els que varen anomenar "dodo" «estúpid» a l'au per la seva torpesa i per la facilitat amb què podia ser caçada. Com a conseqüència de l'arribada de l'home i, amb ell, tota una sèrie d'animals exòtics com rates, porcs, cans ...i la destrucció de l'hàbitat, es va produir la completa extinció del Dodo en tan sols un segle, al voltant de 1681. La tala dels boscos, el saqueig dels nius, la introducció de noves malalties, la caça massiva, tant per la seva carn com per servir d'entreteniment a Europa varen conformar la sentència de mort del major colom del qual es té constància. Amb prou feines, un segle després, un parent proper al Dodo, el Solitari de Rodríguez (Pezophaps solitaria), endèmic de l'illa Rodrigues, amb 90 cm d'altura i 28 kg, també es va extingir a causa de la caça i a la introducció de noves espècies. Es pen-

sa que el colom de Nicobar és actualment el parent més proper encara viu dels dos.^{1,2,3,4,6} •

1. Bergman, J. The History of the Dodo Bird and the Cause of Its Extinction.

2. Hume, J. P., Datta, A., & Martill, D. M. (2006). Unpublished drawings of the Dodo *Raphus cucullatus* and notes on Dodo skin relics. BULLETIN-BRITISH ORNITHOLOGISTS CLUB, 126, 49.

3. Gold, M. E. L., Bourdon, E., & Norell, M. A. (2016). The first endocast of the extinct dodo (*Raphus cucullatus*) and an anatomical comparison amongst close relatives (Aves, Columbiformes). Zoological Journal of the Linnean Society, 177(4), 950-963.

4. Kitchener, A. On the external appearance of the dodo, *Raphus cucullatus*. Archives of Natural History, 20, 1993

5. Witmer, M. C. & Cheke, A. S. (1991): The dodo and the tambalacoque tree: an obligate mutualism reconsidered. Oikos 61(1): 133-137

6. Livezey, B. C. (1993). An ecomorphological review of the dodo (*Raphus cucullatus*) and solitaire (*Pezophaps solitaria*), flightless Columbiformes of the Mascarene Islands. Journal of Zoology, 230(2), 247-292.

Un racó per descobrir

El Prat de Son Bou

Per **Raül Escandell**
Fotografies de **Joan Florit**

Basses de ses Canessies

L'arpella d'aigua, *Circus aeruginosus*, és la darrera espècie localitzada com a nidificant al prat

El Prat de Son Bou, antigament conegut com a s'Albufera de ses Canessies i situada al sud del terme municipal d'Alaior, és una de les majors zones humides de Menorca, i, sens dubte, la més gran de la costa sud de l'illa.

Es tracta d'una maresma litoral d'un 80 hectàrees separada de la mar per un braç de dunes molt ben conservades. Aquestes dunes donen pas a la

platja més grossa de l'illa, de gairebé tres quilòmetres de blanca arena: la platja de Son Bou. Per la part del nord i llevant, la llacuna està envoltada de tres urbanitzacions: Sant Jaume, Torre Solí i Son Bou, que durant els seus inicis, als anys 70 del segle passat, es van menjar una bona part de la zona humida. Durant l'estiu rep una pressió molt gran de visitants, tot i que es concentren a la

part més humanitzada de la platja, deixant la major part molt tranquil·la.

Aquesta maresma s'alimenta de dos torrents que transcorren pels barrancs de Son Boter i d'es Bec, aportant aigua suficient per mantenir la làmina d'aigua durant tot l'any (també rep l'aportació de l'aigua de les depuradores de les tres urbanitzacions). La vegetació predominant, i la que li dona més importància, és el canyís (*Phragmites australis*) i la bova (*Typha angustifolia*), convertint aquesta zona en el canyissar més important de l'illa. També hi trobam alguns tamarells (*Tamarix spp.*) i joncs (*Scirpus maritimus*). A la zona de les dunes trobam una vegetació arbustiva, dominada per la savina (*Juniperus phoenicea*), amb ullastres (*Olea europaea var. sylvestris*) i mata (*Pistacia lentiscus*).

Aquesta vegetació palustre converteix el prat de Son Bou en la zona més important de Menorca per la població de boscarla mostatxuda (*Acrocephalus melanopogon*), espècie molt escassa i protegida per diversos convenis i directives europees. Aquesta no és l'única de les espècies interessants que podem observar aquí; el gall faver (*Porphyrio porphyrio*), que va arribar a Son Bou probablement a partir de les poblacions introduïdes a l'Albufera d'Alcúdia els anys 80 del segle XX, n'és un altre bon exemple. També crien entre les canyes la boscarla de canyís (*Acrocephalus scirpaceus*) i el tord de prat

El rossinyol bord, *Cettia cetti*, és un dels passeriformes més abundants en aquest canyissar

Imatge general de Son Bou, amb el barranc de Son Boter al fons.

Anomenat tord de prat a Menorca, *Acrocephalus arundinaceus* és un del estivals nidificants

Una de les espècies més abundants a les dunes és el passerell, *Carduelis cannabina*

El gall faver, *Porphyrio porphyrio*, ha arribat a Menorca, probablement a partir de la població introduïda a Mallorca al llarg dels anys 90

(*Acrocephalus arundinaceus*). Durant l'hivern hi trobam una gran diversitat d'ànecs, agrons, rapinyaires, principalment a la desembocadura dels barrancs, i petits passeriformes que viuen entre les dunes i el canyissar, que seria molt llarg d'enumerar-los tots. Potser també podem destacar la nidificació, comprovada per primera vegada a Menorca aquests darrers anys, de l'arpella d'aigua (*Circus aeruginosus*).

Per arribar a aquest indret s'ha d'agafar la desviació de la Me-1 cap a la platja de Son Bou a l'alçada del poble d'Alaior. L'itinerari recomanat comença a l'aparcament de la platja i transcorre paral·lel al mar (es pot caminar per la platja o per les passerres habilitades per protegir les dunes) fins a trobar-nos amb el Camí de Cavalls, just passada la platja de Talis. En aquest punt hem de girar cap a la dreta i continuar per aquesta via, està molt ben senyalitzada, fins a la urbanització. Passarem per dins un pinar i travessarem el final del barranc de Son Boter fins a arribar a les primeres construccions. Quan arribem aquí, simplement anem vorejant les cases, prop de la zona humida, fins a arribar una altra vegada al punt de sortida. Aquesta excursió, d'uns set quilòmetres, pot durar unes tres hores.

Com a curiositat, citar que durant els anys 50 del segle passat s'hi va intentar cultivar arròs, tot i que sembla que no va tenir molt èxit. D'aquesta experiència en queda un canal artificial, que encara es pot veure a l'extrem occidental de la platja, ja passada la petita platja de Talis i on enganxarem amb el Camí de Cavalls, que va servir per regular l'aigua de la maresma per a les plantacions d'arròs.

Tot i que per la presència de les urbanitzacions dels voltants pot semblar una zona poc interessant, la bona conservació de les dunes i la vegetació palustre de la maresma fan que aquesta zona humida sigui una de les més importants de l'illa de Menorca i un racó amb molt d'atractiu per visitar a qualsevol època de l'any. •

Projecte Orenetes

Projecte Cabots

Un lligam entre el medi natural i urbà dels nostres pobles i ciutats

Fa uns anys, i gràcies a un acord de col·laboració amb l'ICO (Institut Català d'Ornitologia), es va engegar un programa de llarg recorregut al GOB: el Projecte Cabots. Aquest projecte va néixer des de l'interès pel seguiment d'una de les espècies més lligades a l'home durant el seu període de cria, el cabot (*Delichon urbicum*), amb la intenció de conèixer la presència, estat i evolució de la població nidificant a les illes.

Una de les parts més interessants d'aquest projecte és el nombre de voluntaris que, de manera individual o col·lectiva, ja sigui amb la família o l'escola, hi poden participar. Tan sols cal fer un senzill cens de nius a la quadrícula o quadrícules escollides i que cadascú tria voluntàriament. Els participants poden així censar la quadrícula més propera a ca seva o que trobin més adient, a la vegada que ajuden a ampliar el coneixement d'aquesta espècie que, tot i la seva relació amb l'home, és encara una desconeguda en molts aspectes.

Aquestes foren les localitats cobertes el 2017. Hi ha molt per fer! Apunta't!

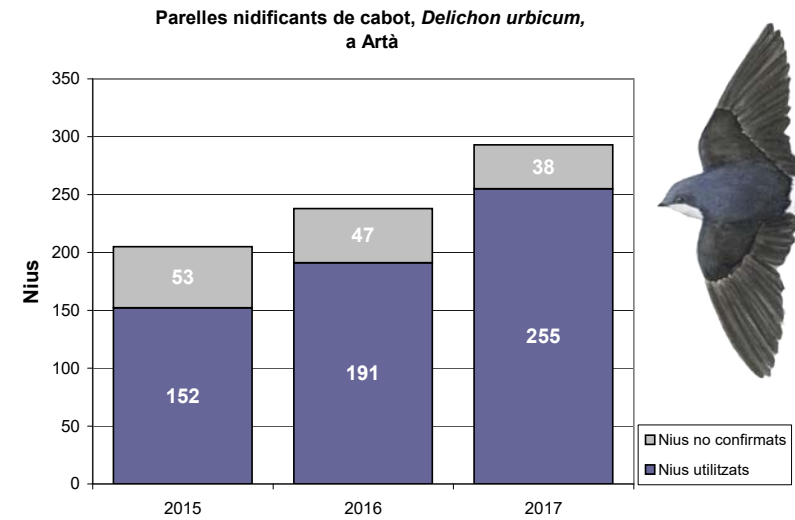
L'ICO, a través d'un portal web creat específicament, ens facilita l'entrada de dades i anàlisi posterior dins la plataforma amb la qual treballa a tot Catalunya: www.orenetes.cat. Nosaltres ens

podem donar d'alta com usuaris i introduir dades amb facilitat gràcies a un sistema pràctic i senzill, tot i que, en cas que tenguem problemes, podem visualitzar tutorials molt entenedors i clarificadors o posar-nos directament en contacte amb la coordinació a Mallorca: ornitologia@gobmallorca.com.

Ara comença una nova temporada i per això t'animam a inscriure't i formar part activa del **voluntariat ornitològic!** És una fantàstica ocasió per familiaritzar-se amb la metodologia de censos i aprendre d'aquests veïns que amenitzen anualment els carrers de pobles i ciutats de les nostres illes.

És ciència ciutadana! Participa!

Contacta amb ornitologia@gobmallorca.com

Resultats del cens a Artà els darrers 3 anys

Ratapinyada comuna

Pipistrellus pipistrellus

Família Vespertilionidae

Per Gemma Carrasco i David García

Com és?

La ratapinyada comuna, amb una longitud de cos de 3-5 cm, una envergadura de 18 a 24 cm i un pes d'uns 5 g, és una de les espècies més petites que podem trobar a les nostres illes. Té el pèl dorsal color marró daurat, i la zona ventral és una mica més clara. Les parts sense pel són de color marró fosc. Les orelles són menudes i curtes, de forma triangular, i tenen un tragus patent, característic d'aquest gènere, amb la punta arrodonida.

Els polsos ultrasònics, amb freqüència màxima al voltant de 45 khz, es caracteritzen per iniciar-se amb una freqüència modular que al final del pols es va fent constant.

S'alimenta de petites mosques i mosquits, que captura amb el seu vol

ràpid a uns 2-3 m del terra. Els seus moviments són àgils i erràtics, ja que fa girs bruscos quan detecta una possible presa i l'encalça. Quan les preses són abundants, poden caçar en grups de 3-4 exemplars, però si escassegen tornen agressius i defensen el seu territori de caça enfront els altres individus mitjançant reclams socials.

Quins són el seus costums?

La ratapinyada comuna és l'espècie de quíropter més freqüent als entorns urbans. És fàcil veure-la durant les nits d'estiu caçant insectes a les llums dels fanals dels nostres pobles i ciutats. No obstant això, i malgrat que mostri una marcada preferència pels ambients urbans i periurbans, és un quíropter ubiqüista, molt flexible a l'hora de triar un

hàbitat, així que és capaç de viure a una àmplia varietat de llocs.

Utilitza com a refugi petites esquerdes en edificacions, on es poden concentrar gran quantitat d'individus, ja que és aquesta una espècie molt gregària. Aprofiten petits espais, com els que troben baix de les teules, encletxes de finestres, juntes de dilatació, etc. En edificis tranquils, poden ocupar grans espais coberts, i formar colònies nombroses. A l'hivern, però, són més solitaris i els podem trobar de forma aïllada o en petits grups.

Poden ocupar tant edificis en ús com abandonats, antics o de nova construcció, altres construccions com ponts, túnels, mines, etc. En ocasions també es poden refugiar a soques d'arbres, cavitats subterrànies...

Aquesta espècie també aprofita les caixes-refugi instal·lades a diferents indrets de les illes, sobretot a aquelles zones on no disposa de refugis naturals per amagar-se. És, juntament amb altres espècies del gènere *Pipistrellus*, una espècie que es veu afavorida per aquesta mesura de col·locació de caixes-refugi a ambients on manquen els refugis naturals, com són per exemple les zones humides.

Els joves comencen a ser sexualment actius a la seva primera tardor. L'aparellament ocorre a finals d'agost i setembre, època en què els mascles tornen territorials i formen harems de més de 10 femelles, atraient-les amb els seus cants socials. El part no tindrà lloc fins a la primavera següent, quan les femelles ocupen les colònies de cria, que poden ser de 50-100 animals. Normalment tenen un sol petit, a mitjans juny o principis de juliol, però no són rars els parts dobles. Les joves ratapinyades són independents a les 4 setmanes, moment en què es dispersa la colònia de cria.

A quines illes la podem trobar?

La ratapinyada comuna és una espècie àmpliament distribuïda a les illes, encara que es troba absent a Cabrera i a alguns illots de l'arxipèlag. És un dels quíropters més abundants del nostre territori, que ocupa la major part dels ecosistemes insulars, des de les zones litorals fins als paratges de la Serra Tramuntana.

Les seves amenaces i mesures per a la seva protecció.

Encara que sigui la ratapinyada més comuna i de més extensa distribució a tot Europa, diversos estudis han mostrat una intensa regressió de

les poblacions a diferents indrets. A les nostres illes no es disposa d'informació sobre la magnitud de la població i el seu estat de conservació.

La causa de la minva de les poblacions sembla ser l'ús de substàncies tòxiques, tant en el tractament de

fustes dels edificis que ocupen, com l'acumulació de pesticides d'ús agrícola i forestal. Per altra banda, a les darreres dècades, aquesta espècie, a causa del seu fort caràcter sinantròpic, pot haver patit les conseqüències del rebuig a la seva presència, amb foragitament de colònies, molèsties intencionades, etc. a més de desaparició de colònies per restauració d'habitatges, esbucament d'edificis antics, etc.

Resulta necessària la conscienciació de la població per evitar danys al quíropters per falses creences o pors infundades. Les colònies als edificis haurien de ser vistes com una oportunitat per poder gaudir d'aquests animals, i no com un problema. Quan les colònies provoquin molèsties reals, i no es pugui compatibilitzar la seva presència amb els humans, s'han de prendre les mesures necessàries per tal que el perjudici a la colònia sigui mínim. Per aquesta raó s'haurà de comptar amb el consell d'experts i el permís de l'autoritat competent. •

Per **Cristina Fiol**
Dibuixos de **Cati Artigues**

El girapedres, *Arenaria interpres*, és au del grup dels limícoles hivernant i migrant a Balears. El trobarem sobretot en zones rocoses costaneres i pot arribar a ser molt confiat concentrat en la seva recerca de pegellides i altres animalons marins que s'amaguin davall algues, pedres i dins els foradins

de les roques. Segurament els primer que ens cridarà l'atenció serà veure un ocelllet caminant i pegant bots àgilment, apareixent i desapareixent entre les roques mentre esquivia l'onatge.

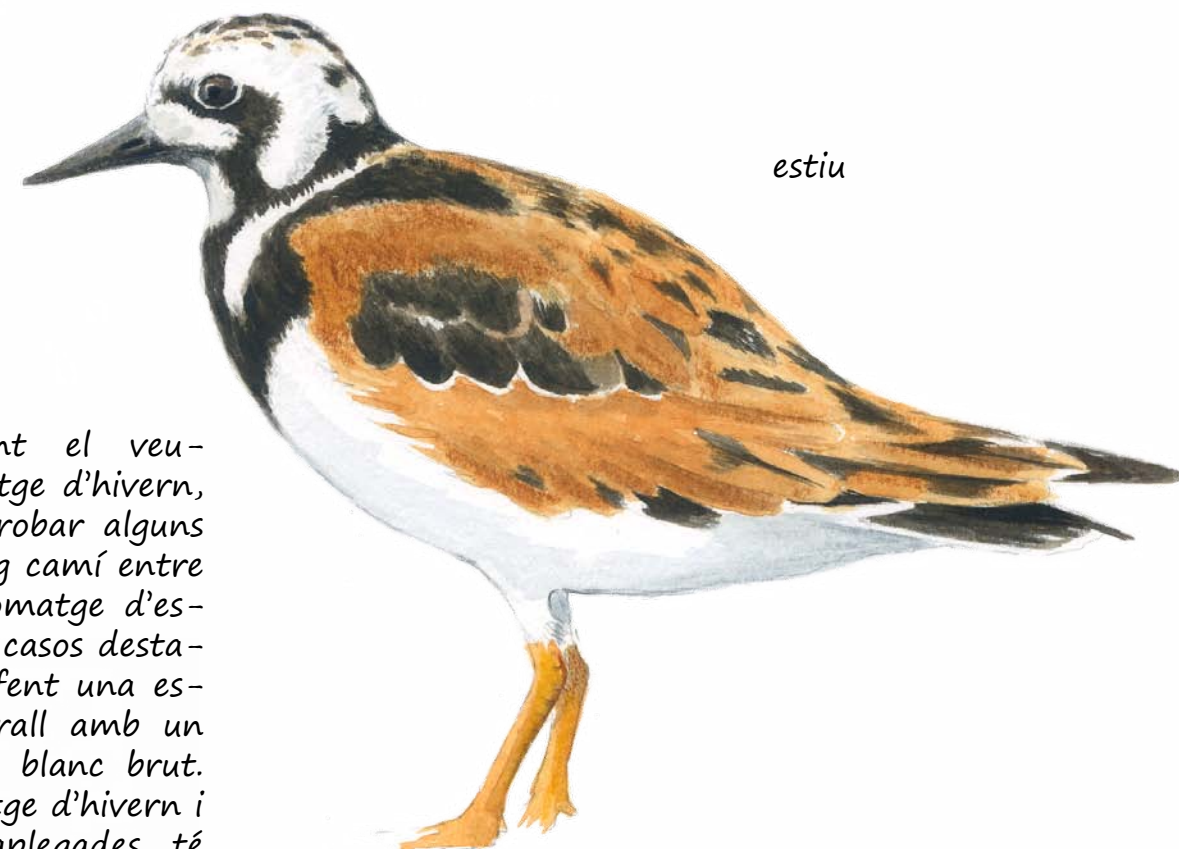
És un ocell de mida un poc més petita que una mèrlera, però robust, destacant sobretot les potes ta-

ronges i el ventre blanc fins a la coa. Té el bec curt, un poc menys que la llargària del cap, i les potes també més bé curtetes. Com tots els limícoles pot presentar diferents plomatges, fet que ens pot confondre, ja que dins un mateix grup de girapedres podem trobar individus amb coloracions diferents.

Normalment el veurem en plomatge d'hivern, però podem trobar alguns individus a mig camí entre aquest i el plomatge d'estiu. A ambdós casos destaca el pit fosc fent una espècie de baverall amb un dibuix blanc o blanc brut. Amb el plomatge d'hivern i amb les ales aplegades, té una aparença fosca al cap i parts superiors, que contrasten amb el blanc de les parts inferiors. Si ens fixam un poc més podem veure que realment aquesta part fosca presenta un favat de colors grisos, negres i marrons amb algunes pintetes blanques a les ales que

es transformen en un dibuix molt cridaner quan el veim en vol. De fet, quan vola, descobrim una franja blanca a l'esquena, el carpó negre i la coa blanca, amb una àmplia franja negra de banda a banda.

En el plomatge d'estiu, o nupcial, moltes d'aquestes plomes grises i marrons surten ara color rovell o ataronjat. Part del cap es queda blanc només amb algunes línies fosques al pili, brides i una línia que uneix l'ull amb el baverall.

estiu

hivern

Girapedres

Es Busqueret se'n va de viatge

Islàndia

terra de foc i glaç

Per Pere J. Garcias

Us podeu imaginar una terra on el foc i el glaç lluiten constantment, però que, malgrat haver estat així durant milions d'anys, cap dels dos està guanyant clarament. Doncs aquesta terra existeix i és Islàndia.

D'uns 103.000 Km quadrats, una cinquena part de la península Ibèrica, està situada entre els paral·lels 63 i 68 nord just enmig de la dorsal atlàntica on es forma nou sol marí mentre els continents d'Europa i nord-americà es separen uns 5 cm per any. Aquesta situació geogràfica té dues conseqüències molt

clares i, aparentment contràries, presenta una activitat volcànica intensa i el clima és subàrtic. Tot això fa que la seva flora i fauna siguin peculiars. La pròpia terra és una mixtura entre les illes Canàries i Escandinàvia. Aquí és la major glacera permanent de tot Europa, el Vatnajökull i a tota l'illa hi ha un munt de fonts termals que els habitants empren tant com a spas com per encalenticar les cases. Ja per situar l'illa als fulletons turístics hem d'esmentar els guèisers i la quantitat de cascades que pots trobar per tot arreu.

El primer que crida l'atenció de l'illa és la manca quasi absoluta de boscos desenvolupats, sols a certes parts molt arrecerades del vent podem trobar bosquerons de bedolls nans (*Betula pubescens*), que no superen els tres metres d'alt, pollancre (*Populus tremula*) i serveres (*Sorbus aucuparia*), amb un sotabosc de molses i líquens d'una gruixa espectacular. Una de les característiques d'Islàndia són les molses que recobreixen les colades de lava que formen unes catifes arrodonides que s'estenen sobre hectàrees de terreny sense solució de continuïtat. Depenent del grau d'hidratació, és a dir de l'estació de l'any, el color varia des d'un aclaparador verd maragda, en temps humit, al gris verdós a l'estiu.

Sent una terra que nasqué del mar mai ha estat en contacte amb cap massa continental i això es nota de seguida que repares amb la flora i la fauna. Els arbres, com ja hem apuntat, són escassos i de poques espècies, les molses i líquens són les plantes més comunes juntament amb plantes anuals de caire boreal. A les zones de recents erupcions volcàniques on el sòl és magre trobam un seguit de plantes adaptades als substrats mòbils com borrells i plantatges.

L'home va colonitzar aquesta terra fa uns 1.100 anys des de Dinamarca i mai ha estat fàcil viure a l'illa. Sense grans mamífers terrestres, sols les foques proporcionaven aliment regular als primers habitants. La caça de balenes fou una ocupació dels islandesos fins ben entrat el segle XX. Avui dia la major riquesa natural del país és la pesca del bacallà. Curiosament en els segles 17 i 18 es desenvolupà una espècie de llengua franca entre els islandesos i els baleners bascos, formada per mots bascos, islandesos, francesos i anglesos, amb més de 700 vocables, que els permeté tenir un intens tracte comercial durant aquells segles.

Com ja hem dit sols es troba de manera natural un mamífer terrestre, la guineu polar (*Alopex vulpinus*). Els homes dugueren rates i ratolins i importaren rens en el segle XIX que encara rodien per les parts interiors fredes i àrides de l'illa. Els mamífers marins estan un poc millor representats i la foca comuna (*Phoca vitulina*) i la grisa (*Halichoerus grypus*) són comunes a la costa.

Cegall de mosson, *Limosa limosa*

Fulmar, *Fulmarus glacialis*

Gorrió d'ala blanca, *Montifringilla nivalis*

Calàbria petita, *Gavia stellata*

El grup de vertebrats més ben representat són les aus encara que de manera diversa depenent dels ordres. Així les aus marines o lligades a la mar de qualque manera com ara els procel·lariformes, gaviformes, podicipediformes, anseriformes i caradriformes tenen un bon nombre d'espècies, mentre que els passeriformes sols en tenen 10 juntament amb 3 rapinyaires diürns i un nocturn, i la perdiu nival.

Islàndia és una visita obligada per a tota aquella gent atreta pel vulcanisme i, a més a més, interessada en la fauna marina i àrtica. Si de cas l'únic inconvenient és el preu ja que és especialment car a causa que gairebé qualsevol cosa l'han d'importar. La millor manera pot ser llogar una autocaravana que et permet moure't per tota l'illa, per on hi ha carreteres transitables hem de dir, i no està lligat a un hotel o granja. Pensau que la infraestructura hotelera és molt minsa quan es surt dels voltants de Reykjavik. La immensa majoria de camins interiors sols són transitables per vehicles 4X4 i sols a certes èpoques de l'estiu. El desglaç augmenta el cabal dels rius espectacularment i no és fàcil travessar segons quins. També hi ha rutes per fer senderisme que van de refugi en refugi, però cal reservar-les amb molt de temps perquè les places són molt limitades. •

Mussol migrant. *Asio flammeus*

Per Cati Artigues

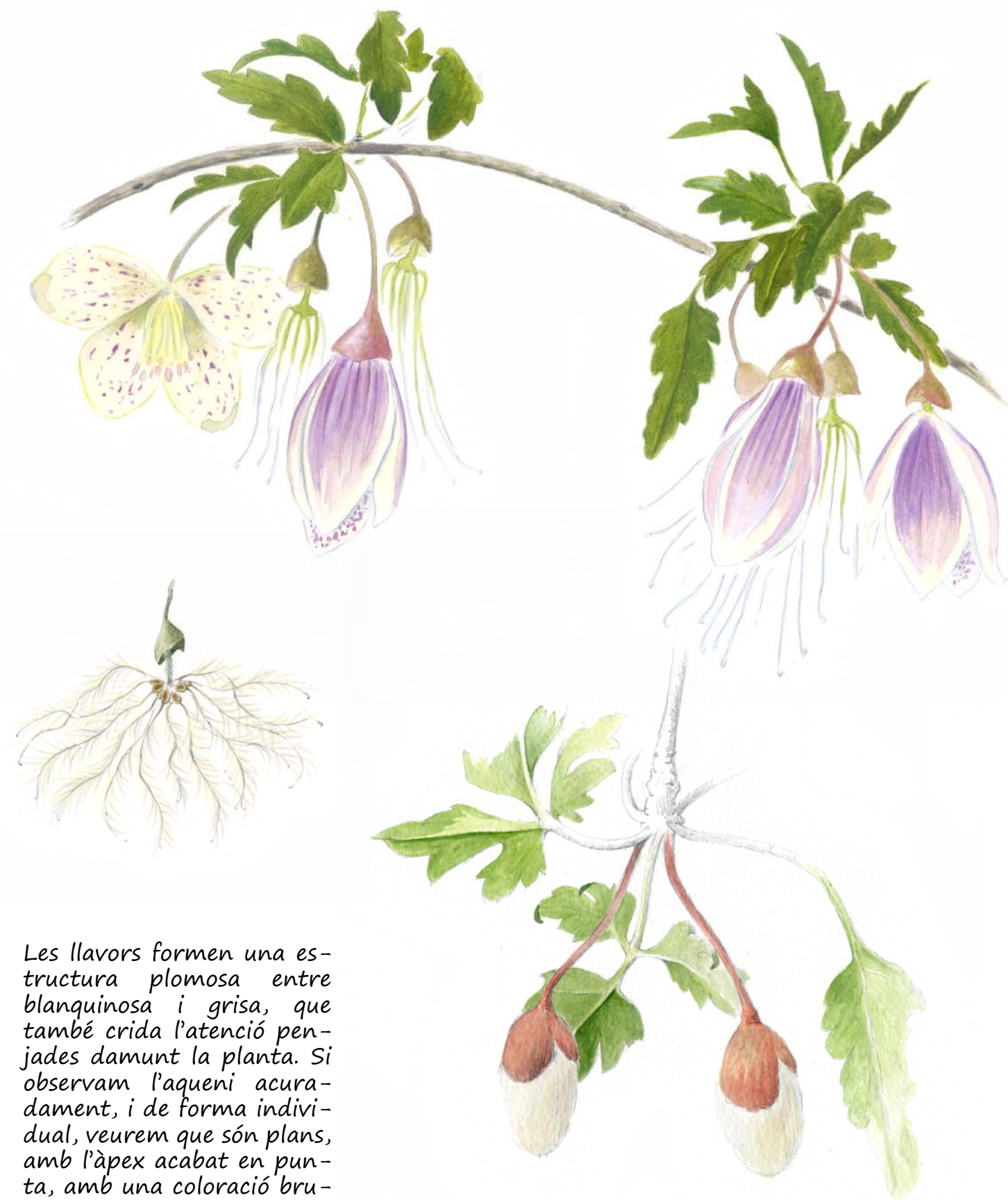
La Vidalba, *Clematis cirrhosa*

És una planta enfiladissa i llenyosa que trobam freqüentment a sobre parets seques, murs, tanques de ferro, però també enfilant-se per damunt arbres i arbusts que formen bardisses ombrívols, o inclús a les garrigues d'ullastre, on es poden enfilir fins als 10 metres. La planta floreix de forma intensa a la tardor i a l'hivern.

Les flors tenen forma de campaneta color crema, tot i que també n'hi ha de més blanquinoses o rosades, i més o manco tacades de púrpura. En tot cas criden l'atenció per la seva mida i pel contrast que fan en estar penjades sobre el seu propi fullatge, d'un verd obscur intens. Hem d'anar

alerta a estrènyer les fulles. Si les esclafam, el suc resultant és molt irritant a la pell.

Les llavors formen una estructura plomosa entre blanquinosa i grisa, que també crida l'atenció penjades damunt la planta. Si observam l'aqueni acuradament, i de forma individual, veurem que són plans, amb l'àpex acabat en punta, amb una coloració bruna, i seguit d'un plomall que arriba als 5 cm de llarg.

Trobam la vidalba a tota la mediterrània meridional, per tant també a tot el nostre arxipèlag, on ocupa llocs des de ran de mar fins als cims més alts de Tramuntana.

A l'illa trobam dues espècies més del gènere *Clematis*: la *C. flammula*, que destriarem fàcilment perquè aquesta floreix sols a l'estiu, i perquè les fulles estan formades per folíols sencers, i no per folíols dentats o lo-

bulats com té la *C. cirrhosa*. I la *C. vitalba*, introduïda, tòxica, però molt rara i localitzada. De fet sols la trobam a Mallorca enfilada a arbusts i arbres de determinats torrents.

Per **Steve Nicoll**

Set 19 Observació d'un exemplar de xatrac gros *Hydroprogne caspia* al cap de ses Salines, espècie considerada raresa a Balears. Jason Moss.

Set 21 Novament es produeix un bon pas de tardor d'arpella pàl·lida russa *Circus macrourus*, espècie considerada raresa a Balears, però que cada any compta amb més cites. El primer exemplar post-nupcial va ser observat el dia 21 de setembre a cap de ses Salines, un juvenil, per Mara i Martin Schultz. El dia 25 del mateix mes, un exemplar a Cap Blanc, Lluçmajor, per Adolfo Ferrero, i el dia 01 d'octubre un altre exemplar de pas a cap de ses Salines observat per Josep Tacat, Adolfo Ferrero i altres.

Circus macrourus

ADOLFO FERRERO

Set 29 Observació al prat de Sant Jordi, Palma, d'un exemplar de terrioral *Calidris melanotos*, que va estar present fins al 06 d'octubre. Jason Moss. Dia 03 de novembre va aparèixer un altre exemplar a s'Albufera de Mallorca. Aquesta espècie americana, a causa de l'augment d'observacions als darrers anys, ha deixat de ser raresa a Espanya, però si ho continua essent a Balears. Philip Garnett i Mike Montier.

Oct 01 Observació d'un pinsà carminat *Carpodacus erythrinus* a cap de ses Salines, Santanyi. Aquesta espècie, tot i esser raresa a Espanya, es cita anualment a Balears. Josep Tacat, Adolfo Ferrero i altres.

Calidris melanotos

JUANJO BAZÁN

Oct 08 Apareix la que consideram la raresa estrella de la tardor, un exemplar de mosquiter verdós *Phylloscopus trochiloides* anellat a Illa de l'Aire, Menorca durant la campanya d'anellament post-nupcial. És una de les poques cites a Espanya d'aquesta espècie, que cria a Europa Central i Àsia. Raül Escandell, Pere Mercadal i Gabi Sánchez (SOM-Menorca).

Phylloscopus trochiloides

SOM

Oct 15 S'observa al nord de Ciutadella, Menorca, un exemplar d'hortolà negre *Emberiza cia*, raresa a Balears. Luis Arbalejo.

Emberiza cia

LUIS ARBALEJO

Oct 20 Un grup d'ornitòlegs visita durant uns dies l'illa de Cabrera. Durant la visita detecten i observen les següents rareses nacionals: Un hortolà menut *Emberiza pusilla*, un passarell carminat *Carpodacus erythrinus*, dos exemplars de busqueret xerraire *Sylvia curruca* a més d'altres rareses Balears: tres exemplars d'ull de bou cellard *Phylloscopus inornatus*. Nacho Castela, Daniel López-Velasco, Miguel Rodríguez, Miguel Rouco, Juan Sagardia, Maties Rebassa, Pep Tacat.

Oct 23 Observació d'un ull de bou cellard *Phylloscopus inornatus* prop del Castell de Santuari, Felanitx. Un dia més tard, el 24, a Porto Colom, Felanitx, es constata la presència de fins a 3 exemplars, a la mateixa zona, d'aquesta espècie siberiana, raresa a Espanya, amb almenys un exemplar present fins al 03 de novembre. Jason Moss.

Oct 28 Observació d'un busqueret xerraire *Sylvia curruca* a la Gola, Pollença. Es tracta d'una observació interessant, ja que les cites d'aquesta espècie, de caràcter discret i considerat raresa a Espanya, procedeixen gairebé íntegrament de Cabrera i de l'Illa de l'Aire. Juanjo Bazán, Mike Montier i Cristina Fiol.

Oct 30 Presència a la bassa de Ca'n Guidet, Palma, d'un moretó buixot *Aythya marila* femella. Philip Garnett.

Nov 03 Observació d'un exemplar d'ull de bou siberià *Phylloscopus collybita tristis* a Portocolom, Felanitx. Aquesta subespècie, considerada raresa nacional, va ser localitzada a tan sols 10 m de distància d'una altra raresa, un ull de bou cellard *Phylloscopus inornatus* que portava allà present des del dia 24 d'octubre. Steve Nicoll.

Nov 04 Una nova observació a Mallorca de gorrió italià *Passer italiae*, aquesta vegada a Cap de Salines, Santanyi. Aquesta espècie, presumptament sedentària és considerada raresa a Espanya, i té la població més propera a Sardenya. Pedro Van der Knoop.

Passer italiae

PEDRO VAN DER KNOOP

Nov 07 Observació d'un botxi meridional *Lanius meridionalis* al pla de Sant Mateu, Eivissa. Aquesta espècie, raresa a Balears, ha comptat amb observacions regulars als últims anys. Oliver Martínez.

Nov 12 S'observa al Clot d'Aubarca, prop de Lluç, Escorca, un exemplar d'hortolà groc *Emberiza citrinella*, una espècie considerada raresa a Balears. Josep Tacat, Maties Rebassa, Carles López-Jurado, Nacho Barcia i Juan Miguel González.

Nov 16 Una observació una mica peculiar, la d'un pelicà al damunt de l'edifici de la salinera del Salobrar de Campos. Segurament es va tractar d'un exemplar de pelicà rosat *Pelicanus rufescens*, una espècie africana, raresa a Espanya. Encara que es va poder apreciar un bon estat de plomatge, és difícil establir amb certesa la seva procedència. Andrés Mas.

Pelicanus rufescens

ANDRÉS MAS

Nov 18 Durant una jornada d'anellament al barranc de Son Fideu, Ferreries, Menorca, es captura i s'anella una femella de pinsà borroner *Pyrrhula pyrrhula*, una espècie considerada raresa a Balears. És el primer anellament d'aquesta espècie a Menorca. SOM-Menorca.

Pyrrhula pyrrhula

MOS

Nov 18 Segurament la millor raresa de l'any, amb l'observació i fotografia, a un abeurador de sa Comuna de Bunyola, d'un exemplar de cotxa cua-blava *Tarsiger cyanurus*. Aquesta espècie migratòria d'origen siberià i nord d'Àsia, passa l'hivern al sud-est asiàtic i al subcontinent indi. Hi ha molt poques cites a Espanya d'aquesta raresa i aquesta observació és la primera que es produeix a Balears. Josep Tacat i Joan Mateu.

Nov 21 Apareix a Maristany, Alcúdia un exemplar solitari d'oca gal·tablanca *Branta leucopsis*, espècie considerada raresa a Balears. Es manté uns

dies al mateix lloc. Cati Artigues i Toni Muñoz.

Branta leucopsis

PATRICK MOUSSA

Ha estat aquest un hivern exemplar quant a hivernants irregulars, amb una forta entrada, especialment a Mallorca, d'espècies com el durbec *Coccothraustes coccothraustes*, llunet *Carduelis spinus*, el pinsà mè *Fringilla montifringilla* i el tord burell *Turdus pilaris* (fotos Juanjo Bazán):

Fringilla montifringilla

Turdus pilaris

Carduelis spinus

Prou de party-boats a les àrees naturals!

El Govern té en les seves mans prohibir ara els party-boats als espais de la xarxa Natura 2000.

Ajuda'ns a fer-los veure que no han de deixar passar l'oportunitat.

fes-te del GOB!

Entra a www.gobmallorca.com i uneix-te a nosaltres

Es Busqueret, i molts altres continguts ornitològics a www.gobmallorca.com/ornitologia